

Tudományos és Műszaki Tájékoztatás

Könyvtár- és információtudományi
szakfolyóirat

60. évfolyam
HU ISSN 0041-3917

2013/06

Tartalom

Ajánló

FONYÓ Istvánné: „**az információ annyit ér, amennyi megtalálható belőle**”

Cikkek

PROKNÉ PALIK Mária: **Google vs. ETO. Információkeresés a weben és a könyvtári katalógusban** 243

Beszámolók • Szemlék • Referárumok

NGUYEN, Linh Cuong – PARIDGE, Helen – EDWARDS, Sylvia L.: **A részvételi könyvtár felé**
(Ref.: Tóth Máté 274

GALBRAITH, Quinn – SMITH, Sara D. – WALKER, Ben: **Vezetői utódlás tervezése felsőoktatási
könyvtárakban** (Ref.: Burmeister Erzsébet) 276

FRAN, Fabian: **Hogyan és mikor szeretnék a hallgatók a könyvtárat használni? Egy online felmérés
tapasztalatai** (Ref.: Némethné Szivi Zsófia) 278

Az IFLA és az e-kölcsönzés (Ref.: Drótos László) 279

Scientific and Technical Information

Hungarian journal of library and information science

Vol. 60 • 2013/06

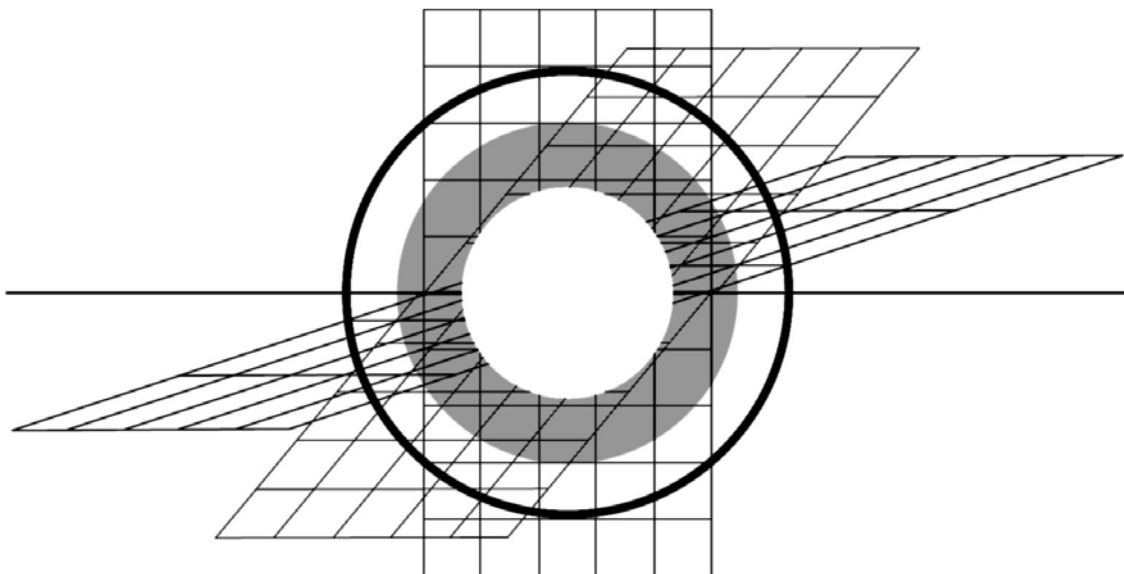
Summaries

PROKNÉ PALIK, M.: **Google vs. UDC. Information search on the web and in library catalogues** 243

The article first reviews some hidden deficiencies of the popular internet search engine, Google, which are almost unnoticeable for users. As next, it focuses on UDC as a tool widely used by libraries in subject searching. The author presents the

practice how UDC notations appear in the online catalogue, and reviews the achievements of BME OMIKK in the field of searching for semantically independent parts of notations. At the same time, she also lists UDC's shortcomings. In her view the exact implementation of UDC's letter and spirit in the online catalogue may contribute to a better use of library materials.

Prokné Palik Mária

Google vs. ETO

Információkeresés a weben és a könyvtári katalógusban

"Felőtt az ember, s mindent lát,
Szobánkban ott a nagyvilág" (Zorán)

Ha tájékozódni szeretnénk valamely kérdésben, kézenfekvőnek látszik a weben utánanézni az információknak. A weben a különféle keresők révén könnyen és gyorsan kapunk eredményt. Ám, hogy mi marad rejtve előttünk azt nehéz észrevenni. A könyvtári dokumentumok gazdag állományában az információkereső nyelvek, a tezaurusz és az Egyetemes Tizedes Osztályozás segítségével találjuk meg a keresett dokumentumokat. Ezért nekünk, könyvtárosoknak harcolnunk kell az ETO szellemének és betűjének pontos megjelenítéséért az online katalógusban. A BME OMIKK katalógusának fejlesztéseként Marton József egy olyan keresési módszert dolgozott ki, amely lehetővé teszi az ETO szemantikailag önálló részjelzetei szerinti keresést is. Válaszolni szeretnénk Cserbák András kollégánk több évvel korábbi kérdésére: Milyen szerepük lehet az ETO-jelzeteknek a Google által uralt világban?

Időnként rá szoktam keresni a weben a saját nevemre, főként azért, mert így láthatom az általam közre adott írásokat, és azt is, hogy érkezett-e valamilyen reakció ezekre. A minap kedvenc témámat, az „Egyetemes Tizedes Osztályozás”-t írtam a Google keresőjébe. Amikor megláttam az eredményt, nagyon megörültem, hiszen a találati halmazban a harmadik helyen jelent meg az általam írt blog. Mindegyik weboldal arra „vágynak”, hogy minél olvasottabb legyen, és ezt nyilván nagyban segíti, ha a Google minél előbbre sorolja a találatok között. Íme egy részlet a blogomból (1. ábra). Azonnal úgy döntöttem, hogy eldicsekszem a férjemnek, milyen előkelő helyen hozza a Google a blogomat. A férjem gépén is rákerestünk az „Egyetemes Tizedes Osztályozás”-ra. Ám ezúttal be sem került a blogom az első tízbe.

Hogy mi történhetett, azt egy amerikai fiatalember *Eli Pariser* magyarázta el egy előadásában. Az ő gondolatait igyekszem most továbbadni. Ő is, mint ahogy mi mindannyian, úgy gondolta, hogy az internet ablakot nyit a világra, összeköti az embereket egymással. Elmesélte, hogy a legszívesebben a Facebookon időzik. Liberális beállítottságú emberként többnyire a hasonlóan vélekedő barátainak a bejegyzéseit olvassa. Mindig ezekre kattint elsőként. Ám kíváncsi a konzervatív ismerőseinek véleményére is. Egy idő után azonban a konzervatív ismerősei által írt bejegyzések eltűntek a Facebook feedjéből, anélkül, hogy őt erről bárki is megkérdezte volna.

1. ábra A blogom egy részlete

Azonban nemcsak a Facebook rendezi láthatatlan algoritmus szerint a találatokat a weben. A Google is hasonlóan működik. Ha két különböző ember ugyanarra a kifejezésre keres egészen különböző eredményt kaphat. A Google figyeli, milyen kifejezésekre keresünk, mely találatokra kattintunk először. Még a gép kikapcsolása során is 57 féle információt jegyez fel. Például, hogy honnan internetezünk, milyen számítógépet használunk, milyen böngészővel dolgozunk, hogy azután ennek megfelelően személyre szabhassa a keresés eredményét. Szó sincs már a szabványos Google-ról. S ezt nehéz észrevenni. Nem látjuk, hogy másoknál mennyivel különbözik a keresés eredménye a miénkétől.

Éppen ezért Pariser megkérte néhány különböző helyen élő barátját, keressenek az „Egyiptom” kifejezéssel (2. ábra). A találati halmazok első

ránézésre is nagyon különbözőek voltak. Az egyik csupa olyan találatot kapott, amelyik az egyiptomi forradalommal foglalkozott. Ám egy másik barátja képernyőjén az első tíz találatából egy sem kapcsolódott az éppen akkor zajló forradalmi eseményekhez.

A Facebookon és a Google-on kívül hasonló „testre szabással” próbálkoznak a weben a különböző hírportálok is. *Mark Zuckerberg*, a Facebook alapítója mondta egy alkalommal, hogy egy adott pillanatban fontosabb lehet az, hogy egy mókus haldoklik az ablakunk alatt, mint az, hogy Afrikában tömegesen halnak meg az emberek. Az efféle igényeket próbálják kielégíteni a különböző szolgáltatók. Az ilyen személyre szabás viszont könnyen oda vezethet, hogy nem azt találjuk meg, amire kíváncsiak vagyunk, hanem azt, amit a szolgáltatók szerint mi látni szeretnénk.

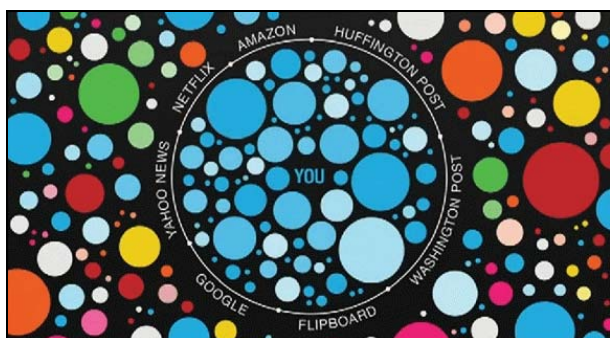

2. ábra Az „Egyiptom” keresőkérdésére kapott találati halmazok

Az alkalmazott szűrő algoritmusok összességét Pariser szűrőburoknak nevezi (3. ábra). Szűrőburunk a mi saját, külön bejáratú információs világunk, amelyben online élünk. És hogy mi van ebben a burokban, az azon múlik, hogy a szolgáltatók hová sorolnak bennünket internetezési szokásaink alapján. Végső soron nincs közvetlen beleszólásunk, mi kerül a szűrőburunkba (4. ábra). De ami még fontosabb, nem látjuk, mi marad ki belőle (5. ábra). A probléma abból fakad az ilyen algoritmikus, személyre szóló szűrőkkel kapcsolatban, hogy nem vezetnek egyértelműen meghatározott eredményre. Az eredmény például attól is függ, mire szoktunk először kattintani.

3. ábra Az online szűrőburok

4. ábra Ami bekerül az online szűrőburokba

5. ábra Ami kimaradt az online szűrőburokból

Korábban a szerkesztők döntötték el miről olvashatunk az újságban, az ő kezükben voltak az információ csatornái. Ám jött az internet és elsöpörte őket az útból: a hírek, információk fizikai akadályok nélkül juthattak el mindenkihez. Ez felemelő érzés volt. Ám most mégis azt látjuk, hogy a hús-vér örök átadják a stafétabotot az algoritmikus öröknek. Manapság ez utóbbiak döntenek el, hogy mit tudhatunk meg, és mit nem. Ezzel viszont megsértik az információhoz jutás szabadságát, ami még a demokráciára nézve is veszélyes lehet. Szükségünk van rá, hogy az internet úgy működjön, ahogyan megálmodtuk, összekössön embereket, megmutasson új gondolatokat [9]. Pariser megmutatta, hogy ha valamilyen témakörben alaposabban akarunk tájékozódni, nem elégedhetünk meg a Google által felkínált válaszokkal.

A kinyomtatott anyagot azért tekintjük hitelesnek, mert az nem szerkeszthető bárki által. Tudományos műveknél a szerkesztési munka adja a hitelességet. Hogy megbízható információt kapjunk, komoly, jól működő szerkesztőbizottságra van szükség. Az interneten azonban ez általában nincs biztosítva: tele van ellenőrizetlen információkkal, sőt szándékos félrevezetésekkel is. Bizonyos interneten elérhető lexikonok azonban – például az *Encyclopedia-Britannica Online Encyclopedia* – szintén hiteles, ellenőrzött információforrásnak tekinthetők [8].

A jobb tájékozódás érdekében érdemes lehet a könyvtárakba is ellátogatni. A könyvtárak az emberi kultúra és tudomány őrzőiként több ezer éves múltra tekintenek vissza. Az *alexandriai könyvtár* mai utódai sem kevésbé tiszteletre méltóak. Könyvtáraink gazdag dokumentumkínálattal, hiteles információkkal várják olvasóikat.

Az ETO története, hazai hagyományai

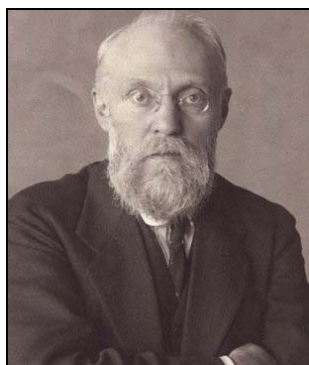
A tudományos ismeretek osztályozásának igénye régi az emberiség történetében. A könyvtári besorolási rendszerek segítséget jelenthetnek a minket foglalkoztató kérdések megválaszolásában, abban, hogy a könyvtárak gazdag dokumentumállományából kiválasszuk a számunkra érdekeseket.

A *Dewey-féle Tizedes Osztályozás* a könyvtári besorolás rendszere, amelyet *Melvil Dewey* (6. ábra) alkotott meg 1876-ban. Majd szerzői jogairól lemondva lehetővé tette, hogy ennek átalakításával *Paul Otlet* (7. ábra) és *Henri La Fontaine* (8. ábra) létrehozza az Egyetemes Tizedes Osztá-

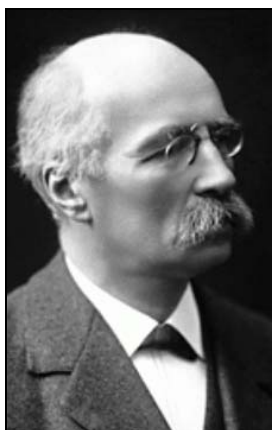
lyozást. 1895 az ETO kidolgozásának, és a *Nemzetközi Bibliográfiai Intézet* megalakulásának éve. Ekkor rendezték az első *Nemzetközi Bibliográfiai Kongresszust*. Innen számítjuk a modern dokumentáció kezdetét. Magyarországon a Tizedes Osztályozást Szabó Ervin (9. ábra) vezette be először a *Kereskedelmi- és Iparkamara Könyvtárban*, majd átdolgozás után a *Fővárosi Könyvtárban*. 1923-ban a *Technológiai és Anyagvizsgáló Intézet* könyvtárában (az OMKDK és az OMIKK elődjében) Káplány Géza (10. ábra) vezette be az Egyetemes Tizedes Osztályozást. 1936-tól a *Széchenyi Könyvtárban* is használják az ETO-t. 1937-ben a *Nemzetközi Bibliográfiai Intézet* átalakult *Nemzetközi Dokumentációs Szövetséggé* (*Fédération Internationale de Documentation; FID*). Káplány Géza nevéhez fűződik az ETO rövidített kiadásának megjelentetése 1943-ban. Az 1950-es években Veredy Gyula (11. ábra) érdeme volt az ETO széles körű elterjesztése a hazai könyvtárakban.

6. ábra Melvil Dewey

7. ábra Paul Otlet

8. ábra Henry La Fontaine

9. ábra Szabó Ervin

10. ábra Káplány Géza

11. ábra Veredy Gyula

1958-ban jelent meg az ETO magyar nyelvű rövidített kiadása nyomtatott formában Lázár Péter (12. ábra) szervezésében, Babiczky Béla (13. ábra) szakmai irányításával. Ettől kezdve folyamatosan jelentek meg magyar nyelven az ETO táblázatai és módosító kiadványai. 1991 szomorú év volt a magyar ETO fejlődése szempontjából: ekkor szűnt meg az intézményes fejlesztés. 1992-ben a Nemzetközi Dokumentációs Szövetséget felváltotta a *UDC Consortium*. Fejős László (14. ábra) és Barátné Hajdu Ágnes (15. ábra) áldozatos munkájának köszönhető, hogy megjelent az ETO 2005-ös magyarországi közép kiadása. Napjainkban is Barátné képviseli hazánkat a UDC Consortiumban, ahol 2011 őszén már a harmadik konferenciát rendezték *Classification and Ontology* címmel a bibliográfiai osztályozás, az ontológiák és a mesterséges intelligencia kapcsolatáról. Ezzel a rövid áttekintéssel az ETO gazdag múltját és jövőbeli szerepét szeretném érzékeltetni.

12. ábra Lázár Péter

13. ábra Babiczky Béla

14. ábra Fejős László

15. ábra Barátné Hajdu Ágnes

ETO-jelzetek szerinti keresés a BME OMIKK ALEPH rendszerében

Információkereső nyelvek

Az olvasó számára kézenfekvő megoldásnak látszik, hogy a keresőkérdést beírja a „bármelyik mezőbe”. Azonban ez gyakran hibás, vagy hiányos eredményre vezet. A mi gyűjteményünkben megtalálható például a „Tömör gyönyör” című könyv. Ez a könyv valójában az adattömörítéssel foglalkozik. A szellemes cím miatt azonban az „adattömörítésre” kereső olvasó nem fogja megtalálni ezt a dokumentumot.

A másik példa az „Élő könyvtár” című könyv. Ez a dokumentum nem a könyvtárakkal, hanem *emberi* jogi kérdésekkel foglalkozik. Így a „könyvtárakra” kereső olvasó számára ez a mű főlegesen jelenik meg a találati halmazban. Gondolhatunk továbbá a „co” problémájára is. A „CO” jelentése (csupa nagybetűvel írva) a *szén-monoxid* összegképlete. A „Co” (nagy c-vel és kis o-val írva) a *kobalt* vegyjelét jelenti. Az Aleph integrált könyvtári rendszer azonban a keresés során nem tesz különbséget a kis- és nagybetűk között. Az ilyen és ehhez hasonló nehézségek kiküszöbölésére hozták létre az információkereső nyelveket. A BME OMIKK-ban az *OSZKÁR teauruszt* és az *Egyetemes Tizedes Osztályozást* használjuk. A továbbiakban ez utóbbival, az ETO-val szeretnénk foglalkozni.

Böngészés

Az integrált könyvtári rendszerekben – köztük az Alephben – kétféle módon is kereshetünk. Az egyik

a „böngésző” keresés, vagy „browsing”, ami egy meghatározott belépési helyen kezdett keresést jelent az online ETO mutatóban. A mutatóban a jelzetek sorrendjét a „Segédtablázatok” előírása határozza meg. A *főtáblázati számok a tizedes osztás elve* szerint vannak felsorolva. Ennek értelmében például a **636-os Állattenyésztés** jelzet megelőzi a **72-es Építészetet**. Az 1. táblázatban az ETO főosztályai kövéren szedve vannak felsorolva. Az **5-ös**, illetve **6-os** főosztályon belül felsorolásra kerültek az osztályok. Az **53-as Fizika** táblázaton belül (*1. táblázat*) illusztrálni szeretném, hogyan jutunk el a tágabb, átfogóbb témakörök felől a szűkebb, speciálisabb szakterületekig.

Az *összetett jelzetek* sorrendjét egy adott főtáblázati számon belül szintén a *Segédtablázatok* írja elő a 2. táblázat szerint. Ily módon minden jelzet egyértelműen meghatározott helyre sorolható az ETO mutatóban. Az átfogóbb tárgyköröket leíró jelzetek megelőzik a speciálisabb, szűkebb szakterületek osztályozására használtakat.

1. táblázat

Az ETO főosztályai

Az ETO főosztályai	
Az ETO jelzet	Az ETO jelzet természetes nyelvű meghatározása
0	Általános művek
1	Filozófia. Pszichológia
2	Vallás. Teológia
3	Társadalomtudományok
4	1964 óta betöltetlen főosztály, eredetileg nyelvészet.
5	Matematika, természettudományok
50	Általános természettudományi művek
51	Matematika
52	Csillagászat. Űrkutatás. Geodézia
53	Fizika
531/534	Mechanika
532	Folyadékok mechanikája
532.5	Folyadékok mozgása. Hidrodinamika
532.51	Általában a folyadékáramlásról.
532.517	Hidrodinamika
532.517.4	Folyadékok mozgása az áramlásfajta szerint.
54	Kémia
55	Földtudományok
57	Biológia
6	Alkalmazott tudományok, műszaki tudományok, orvostudományok
62	Mérnöki tudományok. Technika általában
63	Mezőgazdaság
65	Szervezés. Üzemszervezés
66	Vegyipar
69	Építőipar
7	Művészetek, játék, sport, szórakozás.
8	Nyelvészet, irodalom.
9	Régészet, földrajz, életrajz, történelem.

A 3. táblázatban azt mutatjuk meg, hogy az **53-as Fizika** főtáblázati számmal képzett összetett jelzetek, hogyan követik egymást az online mutatóban. Az összetett jelzetek besorolásának problémája a kiterjesztett jelzetek sorrendjéből adódik. Egy adott főtáblázati számból képzett kiterjesztett jelzet annál átfogóbb, minél nagyobb a „/” jel mögött szereplő szám. Azonban az integrált könyvtári rendszerek csak növekvő sorrendbe tudják rendezni a „/” jel mögött álló számokat. Ezzel a kiterjesztett általánosabb jelzetek a szűkebb szakterületek

osztályozására szolgáló jelzetek mögé kerülnek. A kiterjesztett jelzetek előírás szerinti besorolása az online mutatóban jelenleg nem megoldott. Hasonló problémát jelent az időszámításunk előtti időpontok (például **”-0055”**, **”-0054”**) és az időtartamok (például **”1914/1920”** és **”1914/1918”**) sorba rendezése is. Ettől eltekintve a mutatóban tükröződik az ETO *hierarchikus* szerkezete. A böngészés az ETO mutatóban segítséget nyújt a keresőkérdés megfogalmazásához.

2. táblázat

Az összetett ETO számok

Az összetett ETO-számokban használható metanyelvi jelek és a velük képzett jelzetek sorrendje		
Ssz.	Alakja	Elnevezése
1	+	Összekötés
2	/	Összefoglalás (...-tól ...-ig)
3		Egyszerű főtáblázati szám
4	:	Viszonyítás
5	= ...	Nyelvi közös alosztás
6	(0 ...)	Formai közös alosztás
7	(1 / 9)	Földrajzi közös alosztás
8	(= ...)	Népi közös alosztás
9	„ ... ”	Idő szerinti közös alosztás
10	A / Z *	Név alosztás, illetve nem ETO-számos alosztás
11	- 0 ...	Kötőjeles általánosan közös alosztás
12	- 1 / - 9	Kötőjeles speciális alosztás
13	. 00 ...	Szempontra szerinti közös alosztás
14	. 0 ...	Pont nullás speciális alosztás
15	' ...	Szintézis (jelzetösszevonás)
16	... 1 / . 9	Következő közvetlen továbbosztású főtáblázati szám

3. táblázat

Fizika jelzetek

Példa az 53-as Fizika jelzettel képzett összetett jelzetek sorrendjére		
Az összetett jelzetek fajtái	ETO jelzet	Az ETO jelzetek természetes nyelvű meghatározása
KITERJESZTÉS	53	Fizika
KITERJESZTÉS	53/54	Fizika és Kémia
KITERJESZTÉS	53/55	Fizika, Kémia és Földtudomány
VISZONYÍTÁS	53:548.01	Kristályfizika
NYELVI ALOSZTÁS	53=956	Japán nyelven írt fizika könyv
FORMAI ALOSZTÁS	53(035)	Fizika kézikönyv
FÖLDRAJZI ALOSZTÁS	53(439)	Fizika tudománya Magyarországon
NÉPI ALOSZTÁS	(=945.11)	Magyar nép
IDŐ SZERINTI ALOSZTÁS	53"18"	A 19. század fizikája
NÉV ALOSZTÁS	53Einstein	Einsteini fizika
KÖTŐJELES ALOSZTÁS	53-051	Fizikus
SZEMPONT SZERINTI ALOSZTÁS	53.001.5	Fizikai kísérlet
PONT NULLÁS SPECIÁLIS ALOSZTÁS	53.08	Fizikai mérőműszer. Mérési eljárások. Elméletük
KÖVETKEZŐ KÖZVETLEN TOVÁBBOSZTÁSÚ FŐTÁBLÁZATI SZÁM	531/534	Mechanika

Keresés

A másik keresési lehetőség a „célzott keresés”, a „searching”. A célzott keresés eredményeként egy találati halmazt kapunk, amelynek elemei bibliográfiai rekordok. Elvárjuk, hogy a találati halmaz minden egyes rekordja kielégítse az általunk feltett keresőkérdést. Ez a *pontoság* (16. ábra) vagy *relevancia* követelménye. Másfelől azt szeretnénk, ha minden olyan rekord bekerülne a találati halmazba, amely kielégíti a keresőkérdést. Ez pedig a *teljesség* (17. ábra) követelménye.

16. ábra Pontosság

17. ábra Teljesség

Azonban könnyen belátható, hogy minél teljesebb a találati halmazunk, annál kevésbé pontos, és

minél pontosabb, annál kevésbé teljes. A keresés során e két, egymásnak ellentmondó követelmény között kell megtalálnunk az „egyensúlyt”.

Az ETO jelzetrendszerének bemutatása

Ahhoz, hogy keresni tudjunk az ETO jelzetek szerint, ismernünk kell azok felépítését. Megkülönböztetünk egyszerű és összetett jelzeteket. Az *egyszerű ETO számok* a fő táblázatban vannak felsorolva. Az *összetett ETO számok* több fő táblázati szám, vagy valamely fő táblázati szám és alosztások összekapcsolásával jönnek létre.

Fő táblázati számok összekapcsolása

Két, tartalmilag egymástól független osztályozó fogalmat jelölő jelzet egymás mellé rendelése, **összekötése** a „+” (plusz) jel segítségével történhet. Például: **54+66** *Kémia és Vegyipar* fő táblázati számok, vagy **(439+44)** *Magyarország és Franciaország* egynemű önálló általánosan közös alosztások összekötése egymással. Online katalógusban a „+” jellel összekapcsolt jelzeteket elég külön-külön megadni a dokumentumképben, mert a „vagy” logikai művelettel a keresőképben összekapcsolhatók.

A keresés során bizonyos metanyelvi jeleket más jellel kellett helyettesíteni, mivel ezeket az Aleph integrált könyvtári rendszer már valamilyen más célra felhasználta. A **(439+44)** keresőkérdés beírása **{439+44}** formában történhet, azaz a kerek zárójeleket kapcsos zárójelek helyettesítik. A földrajzi alosztásokról a későbbiekben még lesz szó.

A jelzetek egymást követő sorozatának egyik jelzettől a másikig való **mellérendelő összefoglalása** a „/” (...-tól, ...-ig) jellel történhet. Például: **73/76** *Képzőművészet* (18. ábra) jelzet magába foglalja a *szobrászat* (73), *rajz- és iparművészet* (74), *festészet* (75) valamint a *grafikai művészetek* (76) témakörét is. A keresés során a „/” jelet tartalmazó jelzeteket egységes egészsként kell kezelni.

Két jelzet közötti kapcsolat jelölése, **mellérendelő viszonyítása** a „:” (kettőspont) segítségével történik. Például: az **56** *Óslénytan. Paleontológia*, illetve az **581** *Általános növénytan* jelzetének viszonyításával adódik az **56:581** *Paleobotanika* (19. ábra) vagy **(439:44)** összehasonlítás, illetve kapcsolat (valamilyen összefüggés) *Magyarország és Franciaország* között: egynemű önálló általánosan közös alosztások kapcsolata. Online katalógusban a „:”

jellel összekapcsolt jelzeteket elég külön-külön megadni a dokumentumképben, mert azok a keresőképben az „és” logikai művelettel összekapcsol-

hatók. A **(439:44)** keresőkérdés beírása **{439:44}** alakban történik.

Keresés

Írja be a kereső szót/szavakat

Mező a kereséshez

Szavak egymás mellett? Nem Igen

Eredmény: 94 rekord (max 1000 rekord jeleníthető meg és rendezhető)
Rekordok: 1 - 20 / 94

#	Szerző	Cím	Év
1	☐ Palkovljević, Tijana	Serbian religious art in Hungary	2012
2	☐ Bächer Iván	Hungarikonok : Kárpáti-gyűjtemény	2010
3	☐ Balanyi Károly	Kapcsolat 2010 : Nagybánya, Kecskemét, Szentendre kortárs képzőművészeti kiállítás	2010
4	☐ Irdische Paradiese magyar röv. kiad.	Földi paradicsom : modern mesterművek a Kasser-Mochary Gyűjteményből : kiállítás a Magyar	2010
5	☐ Várnai Gyula	Várnai Gyula	2010
6	☐ Havlice, Ivan	És látta Isten, hogy jó : válogatás öt évszázad bibliai témájú műkincseiből : Móra	2009
7	☐ Házas Nikoletta	A dobozba zárt gondolat : Marcel Duchamp	2009
8	☐ Koszta Sándor	Kecel alkotó művészete	2009
9	☐ Kozák Csaba	Záborszky Gábor : vizuális és anyagkísérletek, muráliák	2009
10	☐ Levendel László 1920-1994	Levendel-gyűjtemény	2009

18. ábra Képzőművészet találati halmaza

Keresés

Írja be a kereső szót/szavakat

Mező a kereséshez

Szavak egymás mellett? Nem Igen

Rekord teljes nézete

Válasszon formátumot: [Teljes formátum](#) [Katalóguskártya](#) [Rövid kártya](#) [HUNMARC mezőne](#)

1 / 4 rekord

Raktári jelzet

Könyvtár info [Központi könyvtár](#)

Országkód

Nyelvkód

Szerző Francis, Wilfrid

Cím Coal

Alcím

Szerzőség

Kiadás

Kiadó Arnold

Hely London

Év

Terjedelem

Bibliográfia

Tárgyszó Paleobotanika

Kőszén

Széntelep

Szerves üledékes közet

ETO 56:581

581:56

553:9

19. ábra Találat a paleobotanika kereső kérdésre

Főtáblázati számok összekapcsolása önálló általánosan közös alosztásokkal

Az összetett jelzetek képzésének másik módja, amikor egy főtáblázati számhoz valamilyen alosztást kapcsolunk. Az önálló általánosan közös alosztások neve is mutatja, hogy önállóan, a főtáblázati számokkal való összekapcsolás nélkül is használhatók az osztályozás során.

Ide tartoznak a **nyelvi alosztások**, amelyek az írásmű nyelvének jelölésére szolgálnak, az „=” (egyenlő) jel és az azt követő szám segítségével,

például =82 *Orosz nyelvű* (20. ábra). Az „=” jelet a keresőkérdésben az „÷” jel helyettesíti (magyar nyelvű billentyűzeten [Alt Gr]-[Ö] billentyűkombinációval érhető el). A keresőkérdés beírása előoldali csonkolással történik ?÷82 alakban.

A **formai alosztások** az írásmű formájának jelölésére szolgálnak (0...) (zárójel nulla...) segítségével. Például: (075) *Tankönyv* vagy 51(075) *Matematika tankönyv* (21. ábra). A (075) keresőkérdés beírása {075}, illetve az 51(075) beírása 51{075} formában történik.

Keresés

Írja be a kereső szót/szavakat

Mező a kereséshez

Szavak egymás mellett? Nem Igen

Eredmény: 472 rekord (max 1000 rekord jeleníthető meg és rendezhető)
Rekordok: 1 - 20 / 472

#	Szerző	Cím	Év
1	☐ Gáldi László	Magyar - orosz szótár	2007
2	☐ Hargitai György	Kisszótár : magyar - orosz, orosz - magyar	2004
3	☐ Botlik Dénesné	Magyar - orosz társalgás	2002
4	☐ Fenyvesi István	Orosz - magyar és magyar - orosz szlengszótár	2001
5	☐ Gáldi László	Magyar - orosz szótár	2000
6	☐ Drosselmeyer, Elisabeth	Kraftfahrzeug-Wörterbuch : Russisch-Deutsch, Deutsch-Russisch	1996
7	☐ Kovács Zoltán, S.	Orosz - magyar, magyar - orosz gazdasági szótár	1995
8	☐ Kovács Zoltán, S.	Orosz-magyar, magyar-orosz gazdasági szótár	1995
9	☐ Petuhova Tatjana	Magyar - orosz közgazdasági szótár	1994
10	☐ Leonov, Sergej Aleksandrovič	Russian - English and English - Russian dictionary on radar and electronics	1993

20. ábra **Az orosz nyelvű dokumentumok találati halmaza**

Keresés

Írja be a kereső szót/szavakat

Mező a kereséshez

Szavak egymás mellett? **Nem** **Igen**

Eredmény: 22 rekord (max 1000 rekord jeleníthető meg és rendezhető)
Rekordok: 1 - 20 / 22

#	Szerző	Cím	Év
<u>1</u>	☐ Gossage, Loyce C.	Business mathematics : A college course	^^^
<u>2</u>	☐ Higham, Nicholas J.	Handbook of writing for the mathematical sciences	1998
<u>3</u>	☐ Obádovics József Gyula	Gazdaságmatematikai alapok	1998
<u>4</u>	☐ Ménes Andrásné	Angol - magyar, magyar - angol matematikai kifejezés- és szöveggyűjtemény	1997
<u>5</u>	☐ Ménes Andrásné	Angol - magyar, magyar - angol matematikai kifejezés- és szöveggyűjtemény	1996
<u>6</u>	☐ Szelezsán János	Fejezetek a matematikából (számítástechnikusoknak)	1989
<u>7</u>	☐ Athen, Hermann	Rechnen und Mathematik	1988
<u>8</u>	☐ Rábai Imre	Feladatok a matematikai felvételi előkészítő tanfolyamhoz	1988
<u>9</u>	☐ Szelezsán János	Fejezetek a matematikából (számítástechnikusoknak)	1988
<u>10</u>	☐ Obádovics József Gyula	Matematika : A "Nyitott Egyetem" hallgatói, valamint a középiskolai, technikumi tanulók, felv	1987

21. ábra A matematika-tankönyvek találati halmaza

A **földrajzi alosztások** egy fogalom földrajzi (térbeli) vonatkozásának megadását teszik lehetővé **(1/9...)** formában (zárójel, majd a zárójelben lévő szám) segítségével. Például: **(493) Belgium** (22. ábra) vagy **66(493) Belgium vegyipara**. A megfelelő keresőkérdések beírása **{493}**, illetve **66{493}** formában történhet.

A **földrajzi alosztások** egy fogalom földrajzi (térbeli) vonatkozásának megadását teszik lehetővé **(1/9...)** formában (zárójel, majd a zárójelben lévő szám) segítségével. Például: **(493) Belgium** (22. ábra) vagy **66(493) Belgium vegyipara**. A meg-

felelő keresőkérdések beírása **{493}**, illetve **66{493}** formában történhet.

Az **etnikai (népi) alosztások** népek, népfajták jelölését szolgálják **(=...)** formában (zárójel egyenlőségjel és a szám) jel segítségével. Például: **(=854) Szlovákok**, vagy **39(=854) Szlovákok néprajza**, végül **(439=854) Magyarországi szlovákok** (23. ábra). A keresőkérdések beírása rendre **{÷854}**, **39{÷854}**, **{439÷854}** formában történhet.

Az **idő szerinti alosztások** a fogalom időbeli vonatkozását jelölik **"..."** (idézőjel) formában. Például: **"1920"** az 1920. év (24. ábra), vagy **(439)"1920"** az

1920-as év magyarországi eseményei. Az "1920" keresőkérdés beírása ?*1920* alakban, azaz előoldali csonkolással történhet, míg a (439)"1920" keresőkérdést {439}*1920* formában kell beírni. Itt

tehát a „ ? ” tetszőleges karaktersorozatot jelent. (Az idézőjelet helyettesítő „ * ” karakter magyar nyelvű billentyűzeten az [Alt Gr]-[Ú] billentyűkombinációval érhető el.)

Keresés

Írja be a kereső szót/szavakat {493}

Mező a kereséshez ETO-jelzet

Szavak egymás mellett? Nem Igen

Mehet Tárol

Eredmény: 88 rekord (max 1000 rekord jeleníthető meg és rendezhető)

Rekordok: 1 - 20 / 88

Ugrás szövegre Ugrás # Előző

#	Szerző	Cím	Év
1	☐ Diagre-Vanderpelen, Denis	Le jardin botanique de Bruxelles, 1826-1912 : reflet de la Belgique, enfant de l'Afrique	2012
2	☐	Építőmérnöki Kar a Kutatóegyetemért	2011
3	☐ Szalai Anita	A média szabályozása Belgiumban	2010
4	☐ Demény-Dittel Lajos	Érdekességek Belgiumról és vasútjairól	2008
5	☐ Laureys, Dawinka	La contribution de la Belgique à l'aventure spatiale Européenne : des origines à 1973	2008
6	☐ Paquet, Marcel	René Magritte, 1898-1967 : a láthatóvá tett gondolat	2002
7	☐ Zrinyifalvi Gábor	Ez pipa : Magritte képétől Foucault elemzéséig - és vissza	2002
8	☐	Energy policies of IEA countries : Belgium, 2001 review	2001
9	☐ Rinia, E. J	Scientometrics research in the Benelux countries	2000
10	☐	Belgium	1998

22. ábra Belgium találati halmaza

Keresés

Írja be a kereső szót/szavakat {439+854}

Mező a kereséshez ETO-jelzet

Szavak egymás mellett? Nem Igen

Mehet Tárol

Válasszon formátumot: Teljes formátum Katalóguskártya Rövid kártya HUNMARC mezőne

1 / 1 rekord Előző

Raktári jelzet 069.155/19

Könyvtár info [Központi könyvtár](#)

Országkód hu

Nyelvkód slo

Cím [Národopis slovákov v Madarsku](#)

Szerzőség red. Anna Divičnová, Juraj Ando

Kiadó [Magyar Néprajzi Társaság](#)

Hely [Budapest](#)

Év 2003

Terjedelem 1 db 24 cm

Sorozat [A magyarországi nemzetiségek néprajza](#)

Kötetek 19. - 225 p.

Tárgyszó [Néprajz](#)
[Magyarország](#)
[Szlovákok](#)

ETO [39\(439=854\)\(082\)](#)

Szerző még [Divičnová, Anna](#)
[Ando, Juraj](#)

Szerző még [Magyar Néprajzi Társaság](#)

Párhuzamos cím [Magyarországi szlovákok néprajza](#)

ISSN [0139-4541](#)

23. ábra Találat a magyarországi szlovákok keresőkérdésre

Keresés

Írja be a kereső szót/szavakat

Mező a kereséshez

Szavak egymás mellett? Nem Igen

Eredmény: 39 rekord (max 1000 rekord jeleníthető meg és rendezhető)
Rekordok: 1 - 20 / 39

#	Szerző	Cím	Év
1	☐ Kovács M. Mária	Törvénytől sújtva : a numerus clausus Magyarországon, 1920-1945	2012
2	☐ Hajdu Tibor	Számokba zárt sorsok : a numerus clausus 90 év távlatából	2011
3	☐ Száraz Miklós György 1958-	Fájó Trianon	2011
4	☐ Ablonczy Balázs	Trianon-legendák	2010
5	☐ Borsi-Kálmán Béla	Ifj. Niamešny Mihály és a temesvári Levente-per, 1919-1920	2010
6	☐ Koltay Gábor	Vérző Magyarország : Trianon 90. évfordulóján	2010
7	☐ Geccsényi Lajos	Sub clausula 1920-1947 : [dokumentumok két békeszerződés -Trianon, Párizs - történetéből	2008
8	☐ Zeidler Miklós	Trianon	2008
9	☐ Száraz Miklós György	Jaj, hol a múltunk? : a Trianon-jelenség	2005
10	☐ Szidiropulosz Archimédesz	Trianon utóélete : a magyar társadalom Trianon-képe az ezredfordulón	2005

24. ábra Az 1920-as év találati halmaza

Főtáblázati számok összekapcsolása nem önálló általánosan közös alosztásokkal

A nem önálló általánosan közös alosztások neve is mutatja, hogy az osztályozás során csak a főtáblázati számokkal együtt használhatók.

A szempont szerinti nem önálló alosztások azt a szempontot jelölik, amelynek alapján valamely fogalmat szemlélnünk a **.00...** (pont nulla nulla...) jel segítségével. Például: **.001.63** Tervezés, vagy **621.8.001.63** Géptervezés (25. ábra). Az első keresőkérdés beírása előoldali csonkolással **?001.63** alakban történhet, míg a másodikat **621.8.001.63** változatlan formában írhatjuk. A szempont szerinti alosztások a legújabb ETO ki-

adásban már nem szerepelnek, az adatbázisban azonban a korábbi táblázatokból származó jelzettek részeként még megtalálhatók.

Az általános ismérvek szerinti nem önálló alosztások valamely fogalommal kapcsolatos egyéb sajátosság, például az anyagok vagy a személyek jelölésére szolgálnak a **-0...** (kötőjel nulla...) jel segítségével. Például: **-035.3** Faanyagok. Gerenda, deszka, lécs és egyéb fűrészárúk, **726.54-035.3** Fatemplom, **-057.4** Értelmiségiek. Tudományos dolgozók, vagy **62-057.4** Műszaki értelmiség (26. ábra). Az első és harmadik keresőkérdések beírása előoldali csonkolással **?-035.3**, illetve **?-057.4** formában történhet, míg a másodikat és negyediket változtatás nélkül beírhatjuk.

Keresés

Írja be a kereső szót/szavakat

Mező a kereséshez

Szavak egymás mellett? Nem Igen

Rekord teljes nézete

Válasszon formátumot: [Teljes formátum](#) [Katalóguskártya](#) [Rövid kártya](#) [HUNMARC mezőne](#)

1 / 2 rekord

Raktári jelzet	BG 12
Könyvtár info	Műszaki Mechanikai
Országkód	us
Nyelvkód	eng
Szerző	Norton, Robert L.
Cím	Design of machinery
Alcím	an introduction to the synthesis and analysis of mechanisms and machines
Szerzőség	Robert L. Norton
Kiadás	3. ed.
Kiadó	McGraw-Hill Higher Education
Hely	Boston, Mass. [etc.]
Év	cop. 2004
Terjedelem	XXI, 858 p. 25 cm + 1 CD-ROM
Sorozat	McGraw-Hill series in mechanical engineering
Bibliográfia	Bibliogr. a fejezetek végén
Tárgyszó	Géptervezés Tankönyv Felsőfokú oktatási intézmény
ETO	621.01(075.8) 621.8.001.63(075.8)
ISBN	978-0-07-247046-8 0-07-247046-1

25. ábra Találat a géptervezés keresőkérdésre

Keresés

Írja be a kereső szót/szavakat

Mező a kereséshez

Szavak egymás mellett? Nem Igen

Eredmény: 22 rekord (max 1000 rekord jeleníthető meg és rendezhető)
Rekordok: 1 - 20 / 22

#	Szerző	Cím	Év
1	☐ Szent István Egyetem Gödöllő Gépészmérnöki Kar	A mérnökképzés 50 éve a Mezőgazdasági Gépészmérnöki Karon	2000
2	☐ A mérnök a XXI. században konferencia 1999 Budapest	A mérnök a XXI. században konferencia, 1999. december 8. : A "mérnök-mérnök"-tól "az igaz	1999
3	☐ Jávoroka Edit	A kutatási-fejlesztési tevékenység és a műszaki értelmiség helyzete 1988-1993. években	1995
4	☐ Kocsis József	Menedzsment műszakiaknak	1995
5	☐ Kocsis József	Menedzsment műszakiaknak	1993
6	☐	A műszaki értelmiség helyzetének, szerepének vizsgálata az Amerikai Egyesült Államokban,	1993
7	☐	A műszaki értelmiség keresetének alakulása az Amerikai Egyesült Államokban, Ausztriában,	1993
8	☐	A természettudományos és műszaki értelmiség helyzete, jövedelmi viszonyai az OECD országok	1993
9	☐ Tóth Ernő	Fejezetek a Mérnöki Kamara történetéből	1993
10	☐ Florman, Samuel C.	The civilized engineer	1987

26. ábra A „műszaki értelmiség” kérdés találati halmaza

„**A nem önálló speciális alosztásokat önálló jelzethez fűzve használjuk.** Szerepük a pontosítás csoportosítás. Önállóan nem kereshetők vissza. Csak abban a táblázatban használhatók, ahol felsorolták őket. A speciális alosztások táblázatainak érvényessége egy-egy adott osztályra, szakterületre szorítkozik az ott fennálló ismétlődő közös sajátosságok jelölésére. A jelzeteknek az ETO különböző területein eltérő jelentése van. Ahol ezt külön jelzik, egyes speciális alosztások más osztályban is alkalmazhatók. Jelentésük mindig annak az osztálynak (fogalomnak) a tartalmát szűkíti, ahol megjelennek a táblázatban (segéd- és főtáblázatban egyaránt)” [4].

„**A kötőjeles -1/-9** alosztások funkciója analitikus vagy differenciáló. A főtáblázati számmal összekapcsolva a tárgyak elemeinek, összetevőinek, tulajdonságainak és egyéb részleteinek jelölésére szolgálnak. Például a **62 Mérnöki tudományok** táblázatban felsorolt **62-1/62-8** alosztások és a **66 Vegyipar** táblázatban felsorolt **66-9** alosztások a

mérnöki és műszaki részletek jelölésére alkalmazhatók a **62/69** osztályaiban. A **82 Irodalomtudomány 82-11-9** táblázati részben felsorolt alosztások a **82**-ben alkalmazhatók az irodalmi műfajok jelölésére” [4]. A **-3**-as speciális alosztás jelentheti **62-3 Vezérmű és részei. Vezérműhajtás**; valamint **82-3 Prózai epikát** is. A **keresőkérdésben** mindig szerepelnie kell ama osztály jelzetének, amelyben a speciális alosztás érvényes. Így **62?-3**, illetve **82?-3** alakban írható a keresőkérdés.

Az **51-7 Alkalmazott matematika** keresőkérdés beírásával kapott találati halmaz (**27. ábra**) elemei a megadott formában tartalmazzák a dokumentumképből az adott jelzetet. **51?-7** beírásával kapott találati halmaz általában bővebb az előzőnél. Azok a rekordok is bekerülnek, amelyekben a matematika valamely részterületének alkalmazásáról esik szó. Például az **519-22 Matematikai statisztikai módszerek alkalmazása** jelzettel osztályozott rekordok is (**28. ábra**).

Keresés

Írja be a kereső szót/szavakat

Mező a kereséshez

Szavak egymás mellett? Nem Igen

Eredmény: 202 rekord (max 1000 rekord jeleníthető meg és rendezhető)
Rekordok: 1 - 20 / 202

#	Szerző	Cím	Év
1	☐ Herman, Gabor T.	Mathematical methods in tomography : Proceedings of a conference held in Oberwolfach, Germany, 5-	****
2	☐ Komorniková, Magda	Special issue on applied mathematics and informatics	2011
3	☐ Ross, Timothy J.	Fuzzy logic with engineering applications	2010
4	☐ Tasi Gyula	Számítógépes kémia	2010
5	☐ Bulirsch, Roland	From nano to space : applied mathematics inspired by Roland Bulirsch	2008
6	☐ Obrusánszky Lajos	Mérnök-számszakiség és matematika : mérési hibákra épített számszaki felépítmény-re	2007
7	☐ Rahman, Matiur	Advanced vector analysis for scientists and engineers	2007
8	☐ Szirtes Tamás	Applied dimensional analysis and modeling	2007
9	☐ Albeverio, Sergio	Extreme events in nature and society	2006
10	☐ Aleksandrov, Aleksandr Danilovič	Izbrannye trudy	2006

27. ábra **Az alkalmazott matematika találati halmaza**

Keresés

Írja be a kereső szót/szavakat

Mező a kereséshez

Szavak egymás mellett? Nem Igen

Rekord teljes nézete

Válasszon formátumot: [Teljes formátum](#) [Katalóguskártya](#) [Rövid kártya](#) [HUNMARC mezőne](#)

16 / 246 rekord ◀ Előző rekord

Raktári jelzet	BVi 8
Könyvtár info	Lágymányosi Kvt.
Országkód	us
Nyelvkód	eng
Szerző	 Liu, Jun S.
Cím	 Monte Carlo strategies in scientific computing
Szerzőség	Jun S. Liu
Kiadó	 Springer
Hely	 New York, N.Y.
Év	cop. 2004
Terjedelem	XVI, 343 p. 25 cm
Sorozat	 Springer series in statistics
Bibliográfia	Bibliogr.: p. 313-332.
Tárgyszó	 Monte-Carlo módszer
	 Matematikai statisztika
ETO	 519.245
	 519.22-7
ISBN	 0-387-95230-6

28. ábra A bővebb találati halmaz egy rekordja: Matematikai statisztikai módszerek alkalmazása

„A pont nullás .01/.09-es alosztások az egyes osztályoknál és alosztályoknál ismétlődő fogalmi jegyek: a tárgyalás szempontjai, a tevékenységek, folyamatok, műveletek, berendezések és felszerelések jelölésére szolgálnak” [4]. Például az **53-as Fizika** területén felsorolt pont nullás speciális alosztások az **53-as** osztályban alkalmazhatók. A **82.0 Irodalomelmélet. Irodalomtudomány. Irodalmi technika** területén felsorolt speciális segédalosztásokat az egyes nyelvek irodalmához vagy az irodalmi műfajokhoz tartozó számokkal vagy mindkettővel lehet használni. A **.01-es** speciális alosztás szolgálhat az **53.01 A jelenségek elméletének** osztályozására, illetve a **82.01 Irodalmi esztétika** osztályozására is. A keresőkérdésben mindig sze-

repelnie kell annak az osztálynak, amelyben a speciális alosztás érvényes. Így **53?.01** és **82?.01** alakban írható a keresőkérdés.

Az **53.08 Fizikai mérések, mérőműszerek** keresőkérdésének beírásával kapott találati halmaz (29. ábra) elemei a megadott formában tartalmazzák a dokumentumképben az adott jelzetet. **53?08** beírásával kapott találati halmaz általában bővebb az előzőnél. Azok a rekordok is bekerülnek, amelyekben a fizika valamely részterületének mérés-technikájáról esik szó. Például az **535.08 Optikai mérés-technika** jelzettel osztályozott rekordok is (30. ábra).

Keresés

Írja be a kereső szót/szavakat

Mező a kereséshez

Szavak egymás mellett? Nem Igen

Eredmény: 466 rekord (max 1000 rekord jeleníthető meg és rendezhető)
Rekordok: 41 - 60 / 466

#	Szerző	Cím	Év
41	☐ Internationales wissenschaftliches Kolloquium 44. 1999 Ilmenau	44. internationales wissenschaftliches Kolloquium : [44. IWK/1999] : 20-23. Sept. 1999 : Maschine	1999
42	☐ Újhelyi Jánosné	Mérés és szabályozás : az épületgépészeti szakközépiskolák IV. osztálya számára	1999
43	☐ Arpala, Pasquale	Digital instruments standardisation	1998
44	☐ Automatika, mérés- és műszertechnika Konferencia és szakkiallítás 3. 1998 Siófok	III. Automatika, mérés- és műszertechnika konferencia és szakkiallítás, Siófok, 1998. m	1998
45	☐ Automatika, mérés és műszertechnika konferencia és szakkiallítás 3. 1998 Siófok	III. automatika, mérés és műszertechnika konferencia és szakkiallítás : [Siófok, 1998. m	1998
46	☐ Beck, James V.	Inverse problems and parameter estimation	1998
47	☐ Fecske László	Gép- és műszerismeret : az élelmiszeripari szakképzés tankönyve	1998
48	☐ International summer school on advanced microelectronics-Grenoble 1998 Autrans	MIGAS International summer school on advanced microelectronics-Grenoble : Electrical and physical	1998
49	☐ International symposium on measurement technology and intelligent instruments 4. 1998 Lillafüre	Proceedings of the fourth international symposium on measurement technology and intelligent instr	1998
50	☐ Kovács Attila	Általános géptan	1998

29. ábra Fizikai mérések, mérőműszerek találati halmaza

Keresés

Írja be a kereső szót/szavakat

Mező a kereséshez

Szavak egymás mellett? Nem Igen

Rekord teljes nézete

Válasszon formátumot: [Teljes formátum](#) [Katalóguskártya](#) [Rövid kártya](#) [HUNMARC mezőne](#)

17 / 1107 rekord

Raktári jelzet	K-8447
Könyvtár info	Központi könyvtár
Országkód	hu
Nyelvkód	hun
Szerző	Oszetzky Dániel
Cím	Kvantumoptikai módszerek alkalmazása a mérés technikában
Szerzőség	Oszetzky Dániel
Év	2007
Terjedelem	81 fol. 31 cm
Disszertáció	Doktori (Ph.D.) értekezés
Disszertáció	Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Természettudományi Kís. Doktori Iskola (2008-06-24)
Témavezető	Kálmán Péter
Bibliográfia	Bibliogr.: fol. 77-80.
Tárgyszó	Kvantumoptika Műszertechnika Nemlineáris Foton
ETO	535.14.08 530.182
Párhuzamos cím	Quantum optical methods in metrology

30. ábra A bővebb találati halmaz egy rekordja: Kvantumoptikai mérés technika

„Az **apoztrófos '0/9** alosztások szintetizáló, integráló szerepet játszanak összetett fogalmak összetett jelzeteinek képzésével. Ezeket vagy felsorolják a táblázatban vagy főtáblázati számból képezhetők párhuzamos felosztás révén” [4]. Például a **669 Kohászat** táblázatban az ötvözetek jelölése a következő formában történhet: A **669.35-**

ös jelzet jelöli általában a *Rézötvözeteket*. Ha valamennyi ötvözőelemet fel kívánjuk tüntetni a jelzetben, akkor az aposztróf segítségével a **669.35 Rézötvözetek** és a **669.74 Mangánötvözetek** jelzetéből származtatjuk például a **669.35'74 Réz-mangán ötvözetek** jelzetét (31. ábra).

Keresés

Írja be a kereső szót/szavakat

Mező a kereséshez

Szavak egymás mellett? Nem Igen

Rekord teljes nézete

Válasszon formátumot: [Teljes formátum](#) [Katalóguskártya](#) [Rövid kártya](#) [HUNMARC mezőne](#)

1 / 1 rekord ◀ Előző re

Raktári jelzet	E 4001/348
Könyvtár info	Központi könyvtár
Országkód	DE
Nyelvkód	ger
Szerző	Stehle, Martin Andreas
Cím	Das Erstarrungs- und Seigerungsverhalten im azeotropen System Kupfer-Mangan
Szerzőség	Martin Andreas Stehle
Kiadó	VDI-Verl.
Hely	Düsseldorf
Év	1994
Terjedelem	VI, 111 p. 21 cm
Sorozat	Fortschritt-Berichte VDI. Reihe 5.. Grund- und Werkstoffe : Nr. 348.
Bibliográfia	Bibliogr.: p. 109-111.
Megjegyzés	A kiadvány egyben a Rheinisch-Westfälische Technische Hochschule, Aachen-he. anyaga
Tárgyszó	Réz Mangán Ötvözet Diffúzió Azeotrop Dermedés Állapotábra
ETO	669.35'74 669.017.11 544.342.015.3 669.046.552.5
Egyéb cím	Gerichtete Erstarrung von CuMn
ISBN	3-18-334805-5

31. ábra Találat a réz-mangánötvözetek kereső kérdésére

A keresés során lecserélendő karakterek

Az ETO jelzetrendszerének bemutatása során folyamatosan szó esett arról, hogy a keresőkérés beírása során bizonyos metanyelvi jeleket más karakterrel kell helyettesíteni. Ezeket a helyettesítéseket a 4. táblázatban soroltuk fel, feltüntetve azokat a metanyelvi jeleket is, amelyeknek helyettesítésére – bár szükséges lenne – eddig nem került sor. Természetesen egy jól felkészített integrált könyvtári rendszerrel szemben alapvető elvárás az ETO metanyelvi jeleinek felismerése és megfelelő értelmezése. Ezzel a kereső legnagyobb hiányosságára szeretnék rámutatni. Egy fellépő problémát szemléltet az alábbi példa.

4. táblázat

Metanyelvi jelek helyettesítése

Metanyelvi jel	Helyettesítője	Beírása magyar nyelvű billentyűzeten
=	÷	[Alt Gr]-[Ő]
"	x	[Alt Gr]-[Ú]
(	{	[Alt Gr]-[B]
)	}	[Alt Gr]-[N]
:	Nem megoldott	:
+		+
.		.
'		'

Az ETO jelzetek számára szolgáló keresőmezőbe beírjuk az **544**-es jelzetet, amely az 1990-ben magyar nyelven megjelent módosító kiadvány szerint a *Fizikai kémia* jelzete (32. ábra). Az így kapott rekordok közül rögtön az első veszélyes laboratóriumi vegyszerekkel foglalkozik. Nézzük meg ezt közelebbről!

Látható, hogy ez a rekord az **54-4**-es *Vegyszereket* jelentő jelzet miatt került a találati halmazba. Keressünk most az **54-4**-es jelzetre (33. ábra). Így egy 74 elemű találati halmazt kapunk, s a rekordok címeiből ítélve ezekben a dokumentumokban a *Vegyszerekről* esik szó. Az Aleph integrált könyvtári rendszer lehetőséget ad arra, hogy az első találati halmazunk elemeiből kihagyjuk a második halmaz elemeit (34. ábra). Ezek a rekordok már valóban a *Fizikai kémiával* foglalkoznak, de ezeket átnézve, a legrégebben rögzítettek esetében még itt is adódik probléma. Az Aleph alapértelmezésben a találati halmaz rekordjait a dokumentum megjelenési éve szerint rendezi. A találati halmazunk utolsó (legrégebb) rekordjai, bár az **544**-es jelzettel vannak osztályozva, mégsem a fizikai kémiáról, hanem a *Minőségi elemzésről* szólnak (35. ábra). Ennek oka a jelzetváltozásokban keresendő, de ez már túlmutat e cikk témáján.

A másik gondot a „+” és a „:” metanyelvi jelek megkülönböztetésének hiánya okozza. A **(439:45)** *Magyarország és Olaszország kapcsolata* találati halmazába bekerülnek a **(439+45)** jelzettel osztályozott rekordok (36. ábra). A keresést a **(45:439)** *Olaszország és Magyarország kapcsolatát* leíró jelzet segítségével is elvégezhetjük (37. ábra). Az így kapott találati halmaz diszjunkt az előzőhöz képest. Magyarország és Olaszország kapcsolatáról szóló dokumentumokat a két keresőkérés együttes használatával találjuk meg.

Keresés
 Irja be a kereső szót/szavakat
 Mező a kereséshez
 Szavak egymás mellett? Nem Igen

Eredmény: 174 rekord (max 1000 rekord jeleníthető meg és rendezhető)
Rekordok: 1 - 20 / 174

#	Szerző	Cím	Év
1	☐ Sihtmáe, Mariliis	(Eco)toxicological information on REACH-relevant chemicals : contribution of alternative methods	2011
2	☐ Armour, Margaret-Ann	Hazardous laboratory chemicals disposal guide	2003
3	☐ American Chemical Society	Reagent chemicals : American Chemical Society specifications : official from January 1, 2000	2000
4	☐ Domonkos László	Fizikai kémiai laboratóriumi gyakorlatok	2000
5	☐ Kémikus diákszimpózium 1. 1999 Pécs	I. Kémikus diákszimpózium : 1999. április 23-25., Pécs : előadaskötet	2000
6	☐ Kiss Tamás	Általános kémiai munkafüzet : oktatási segédanyag	2000
7	☐ Peintler Gábor	Haladó fizikai-kémiai laboratóriumi gyakorlatok : vegyész hallgatók részére	2000
8	☐ Abov, Ū. G.	Sovremennye problemy ádemoj fiziki, fiziki i himii kondensirovannyh sred : trudy pervoj moskovs	1999
9	☐ Bretherick, Leslie	Bretherick's handbook of reactive chemical hazards : an indexed guide to published data	1999
10	☐ Endrédi Ildikó	Nyomdaipari anyagismeret. 1-2., Fizikai kémiai és elektrokémiai alapismeretek	1999

32. ábra Az 544-es jelzet találati halmaza

Keresés
 Irja be a kereső szót/szavakat
 Mező a kereséshez
 Szavak egymás mellett? Nem Igen

Eredmény: 74 rekord (max 1000 rekord jeleníthető meg és rendezhető)
Rekordok: 1 - 20 / 74

#	Szerző	Cím	Év
1	☐ Sihtmáe, Mariliis	(Eco)toxicological information on REACH-relevant chemicals : contribution of alternative methods	2011
2	☐ Armour, Margaret-Ann	Hazardous laboratory chemicals disposal guide	2003
3	☐ American Chemical Society	Reagent chemicals : American Chemical Society specifications : official from January 1, 2000	2000
4	☐ Bretherick, Leslie	Bretherick's handbook of reactive chemical hazards : an indexed guide to published data	1999
5	☐ Fluka Chemie AG	Laboratóriumi vegyszerek és analitika ireagensek, 1999/2000	1999
6	☐ Patnaik, Pradyot	A comprehensive guide to the hazardous properties of chemical substances	1999
7	☐	Laboreszközök és finomvegyszerek katalógusa '99	1999
8	☐	Fluka, 1997/98 : Chemika, biochemika, analitika	1997
9	☐ American Chemical Society Meeting 208, 1994 Washington, D.C.	Designing safer chemicals : green chemistry for pollution prevention : developed from a symposium	1996
10	☐ Boros Tiborné	Egységes rendszer vegyi anyagok veszélyességének megítélésére - holland tervezet	1995

33. ábra Az 54-4-es jelzet Vegyszerek találati halmaza

Találati halmazok ütköztetése

Válasszon logikai operátort a halmazok közt :

- És
- Vagy
- Első halmaz "not" második
- Második halmaz "not" első

Sorszám	Kereső kérdés	Rekordok száma	Keresőkérdés:
1	ETO-jelzet uj= 54-4	74	ETO-jelzet uj= 544 NOT
2	ETO-jelzet uj= 544	174	ETO-jelzet uj= 54-4;

Eredmény: 100 rekord (max 1000 rekord jeleníthető meg és rendezhető)
Rekordok: 1 - 20 / 100

#	Szerző	Cím	Év
1	☐ Domonkos László	Fizikai kémiai laboratóriumi gyakorlatok	2000
2	☐ Kémikus diákszimpózium 1. 1999 Pécs	I. Kémikus diákszimpózium : 1999. április 23-25., Pécs : előadaskötet	2000
3	☐ Kiss Tamás	Általános kémiai munkafüzet : oktatási segédanyag	2000
4	☐ Peintler Gábor	Haladó fizikai-kémiai laboratóriumi gyakorlatok : vegyész hallgatók részére	2000
5	☐ Abov, Ū. G.	Sovremennye problemy ádernoj fiziki, fiziki i himii kondensirovannyh sred : trudy pervoj moskovs	1999
6	☐ Endrédi Ildikó	Nyomdaipari anyagismeret. 1-2., Fizikai kémiai és elektrokémiai alapismeretek	1999
7	☐	Fizikai kémiai laboratóriumi gyakorlatok	1999
8	☐ Kopcsa József	Fizikai kémia : általános vegyipari technikus szak IV. évfolyam tanulói számára	1999
9	☐ Lengyel Béla	Általános és szerves kémiai praktikum : praktikum kezdők számára : [egyetemi tankönyv]	1999
10	☐ Mironov, Viktor Aleksandrovič	Fiziko-himičeskie i ekologičeskie problemy naukoemkih tehnologij dobyči i pererabotki organog	1999

34. ábra A Fizikai kémia találati halmaza

Rekord teljes nézete

Válasszon formátumot: [Teljes formátum](#) [Katalóguskártya](#) [Rövid kártya](#) [HUNMARC mezőne](#)

98 / 100 rekord

Raktári jelzet	23.156
Nyelvkód	ger
Szerző	Autenrieth, Wilhelm
Cím	Qualitative chemische Analyse
Alcím	Ein Leitfaden zum Gebrauche in chemischen Laboratorien
Szerzőség	W. Autenrieth
Kiadás	2. völlig umgearb. Aufl.
Kiadó	Mohr
Hely	Tübingen
Év	1907
Terjedelem	XII, 288 p., 1 t. 24 cm
ETO	544(075.8)
Egyéb cím	Ein Leitfaden zum Gebrauche in chemischen Laboratorien

35. ábra A minőségi kémiai elemzés találati rekordja

Keresés

Írja be a kereső szót/szavakat (439:45)

Mező a kereséshez ETO-jelzet

Szavak egymás mellett? Nem Igen

Mehet Töröl

Rekord teljes nézete

Válasszon formátumot: [Teljes formátum](#) [Katalóguskártya](#) [Rövid kártya](#) [HUNMARC mező](#)

4 / 5 rekord ◀ Előző

Raktári jelzet	0414261
Könyvtár info	Központi könyvtár i
Országkód	hu
Nyelvkód	hunita
Rendezvény	Olasz - magyar könyvtáros találkozó (1.) (2000) (Budapest)
Cím	Első olasz - magyar könyvtáros találkozó
Alcím	Budapest, 2000. november 9-10.
Szerzőség	[rend. ... az Országos Széchényi Könyvtár ...]
Kiadó	Olasz Kultúrintézet
Hely	Budapest
Év	2001
Terjedelem	295 p. 23 cm
Bibliográfia	Bibliogr.: egyes előadások végén
Tárgyszó	Művelődésügy
	Könyvtár
	Történelem
	Magyarország
	Olaszország
ETO	008(439+45)(091)
	021(439+45)(091)
Szerző még	Sciigliano, Mariarosaria
Szerző még	Országos Széchényi Könyvtár (Budapest)
	Olasz Kultúrintézet (Budapest)
Párhuzamos cím	Primo incontro italo - ungherese di bibliotecari : Budapest, 9-10 novembre 20
Egyéb cím	Az olaszországi hungarika- és a magyarországi itálka-kutatás lehetőségei és
	Problematiche e prospettive della ricerca sul materiale librario ungherese presso il
	libreria italiana presente in Ungheria
ISBN	963-00-6954-7

36. ábra Magyarország és Olaszország kapcsolata

Keresés

Írja be a kereső szót/szavakat (45:439)

Mező a kereséshez ETO-jelzet

Szavak egymás mellett? Nem Igen

Mehet Töröl

Rekord teljes nézete

Válasszon formátumot: [Teljes formátum](#) [Katalóguskártya](#) [Rövid kártya](#) [HUNMARC mező](#)

1 / 2 rekord ◀ Előző

Raktári jelzet	C 95681/19
Könyvtár info	Központi könyvtár i
Országkód	HU
Nyelvkód	hun
Cím	Az olasz-magyar kooperáció problémái és kilátásai a szállítmányozás területén
Szerzőség	[közr. a Világgazdasági Tudományos Tanács]
Kiadó	VMTT
Hely	Budapest
Év	1977
Terjedelem	40 p. 24 cm
Sorozat	Irányzatok a világgazdaságban ; 19.
Tárgyszó	Áruszállítási együtműködés, olasz-magyar
ETO	339.182(45:439)
Szerző még	Világgazdasági Magyar Tudományos Tanács
	Istituto di Studi e Documentazione sull' Est Europeo. Simposion (1975). (Trieste)

37. ábra Olaszország és Magyarország kapcsolata

Példák keresésre

Végül egy példasor segítségével tekintsük át a kereső működését.

Elsőként *Magyarország (439)* önálló általánosan közös földrajzi alosztás keresőkérdését írjuk be az ETO jelzetek számára létrehozott keresőmezőbe (38. ábra). Arra a továbbiakban is ügyelni kell, hogy a keresőkérdést a megfelelő keresőmezőbe írjuk. A kerek zárójelet kapcsos zárójellel helyettesítjük: {439}. A keresés eredményeként kapott

találati halmaz dokumentumai kapcsolódnak tartalmi szempontból Magyarországhoz.

Megkereshetjük az *Északkelet-Magyarországgal* kapcsolatos dokumentumokat is a {439-18} keresőkérdés beírásával (39. ábra). A {439-18} jelzet egy önálló általánosan közös földrajzi alosztás a {439} és egy a földrajzi alosztások táblázatában felsorolt kötőjeles speciális alosztás {1-18} *Északkelet, északkeleti* összekapcsolásából adódik. A keresőkérdés beírása {439-18} formában történik.

Keresés

Írja be a kereső szót/szavakat

Mező a kereséshez

Szavak egymás mellett? Nem Igen

Eredmény: 9781 rekord (max 1000 rekord jeleníthető meg és rendezhető)
Rekordok: 1 - 20 / 9781

#		Szerző	Cím	Év
1	☐	Szilner György 1975-	A Munka Törvénykönyve : 2012. évi I. törvény a Munka Törvénykönyvéről	2012
2	☐	Bajmócy Zoltán	Regionális innovációs képesség, versenyképesség és fenntarthatóság	2012
3	☐	Bak Edina	Alapozások és földmegtámasztó szerkezetek tervezése az MSZ EN 1997 szerint	2012
4	☐	Banyár József	A kötelező öregségi életjáradékok lehetséges modelljei	2012
5	☐	Barta Judit	Az üzemanyagárak inflációs hatásai	2012
6	☐	Bartos Gyula	Környezetvédelmi termékdíj a nyomdaiparban : kézikönyv gyakorlati szakemberek számára	2012
7	☐	Bognár Gergely	A hazai pr-szakma arcképcsarnoka, 2012	2012
8	☐	Csapó Benő 1953-	Mérlegen a magyar iskola	2012
9	☐	Csink Lóránt	The basic law of Hungary : a first commentary	2012
10	☐	Csom Gyula	A csacsifogattól a professzori székig : Dr. Csom Gyula önéletírása	2012

38. ábra Magyarország találati halmaza

Keresés

Irja be a kereső szót/szavakat

Mező a kereséshez

Szavak egymás mellett? Nem Igen

Rekord teljes nézete

Válasszon formátumot: [Teljes formátum](#) [Katalóguskártya](#) [Rövid kártya](#) [HUNMARC mezőneves t](#)

1 / 6 rekord

Raktári jelzet	915.073
Könyvtár info	Központi könyvtár <input type="button" value="i"/>
Könyvtár info	Építészettörténeti <input type="button" value="i"/>
Országkód	hu
Nyelvkód	hun
Szerző	Jékely Zsombor
Cím	Falfestészeti emlékek a középkori Magyarország északkeleti megyéiből
Szerzőség	írta Jékely Zsombor, Lángi József
Kiadó	Teleki László Alapítvány
Hely	Budapest
Év	2009
Terjedelem	459 p. 33 cm
Bibliográfia	Bibliogr.: p. 454-459.
Tárgyszó	Festészet
	Középkor
	Magyarország
	Falfestmény
ETO	75.052:75.033.4/.5(439-18)
	75.033.4/.5:75.052(439-18)
Szerző még	Lángi József
	Marosi Ernő
	Kollár Tibor
	Mudrák Attila
Szerző még	Teleki László Alapítvány
ISBN	978-963-7081-17-0

39. ábra Találat az Északkelet-Magyarország keresőkérdésére

A *Magyarország és Németország közötti kapcsolatot* tárgyaló dokumentumokat a **(430:439)** keresőkérdés beírásával kapjuk: **{430:439}** (40. ábra). A keresőkérdés két egynemű önálló általánosan közös földrajzi alosztás viszonyításából adódik.

Az *Osztrák-Magyar Monarchiával* foglalkozó dokumentumok a **(436/439)** kiterjesztett földrajzi

alosztás keresőkérdésének beírásából adódnak: **{436/439}** (41. ábra).

A *magyarországi cigánysággal* kapcsolatos dokumentumokat a **(439=914.99)** jelzettel osztályozzuk, amely a **(439)** földrajzi alosztás és a **(=914.99)** *Cigányság* népi alosztásának összekapcsolásából származik. A keresőkérdést **{439=914.99}** formában írjuk (42. ábra).

Keresés

Írja be a kereső szót/szavakat {430:439}

Mező a kereséshez ETO-jelzet

Szavak egymás mellett? Nem Igen

Mehet Töröl

Rekord teljes nézete

Válasszon formátumot: [Teljes formátum](#) [Katalóguskártya](#) [Rövid kártya](#) [HUNMARC mezőneves t](#)

4 / 5 rekord ← Előző

Raktári jelzet	295.097
Könyvtár info	Központi könyvtár
Nyelvkód	hun
Szerző	Vámos Éva
Cím	Német-magyar kapcsolatok a kémiában, az élelmiszeriparban és a vegyiparban
Szerzőség	Vámos Éva
Kiadó	: Abigél
Hely	Budapest
Év	1995
Terjedelem	III, 197 p. 24 cm
Sorozat	Német-magyar természettudományi és technikai kapcsolatok történeti vizsgálata
Bibliográfia	Bibliogr.: p. 123-139.
ETO	001.83(430:439):[54] 001.83(430:439):[66]
ISBN	963-04-5596-X

40. ábra Találat a Magyarország és Németország közötti kapcsolat keresőkérdésére

Keresés

Írja be a kereső szót/szavakat {436/439}

Mező a kereséshez ETO-jelzet

Szavak egymás mellett? Nem Igen

Mehet Töröl

Eredmény: 25 rekord (max 1000 rekord jeleníthető meg és rendezhető)

Rekordok: 1 - 20 / 25

Ugrás szövegre Ugrás #

#	Szerző	Cím	Év
1	☐ Csonkaréti Károly	Ha tengeren veszek, ki sirat meg engemet?	2012
2	☐ Margitay-Becht András	A Leitha monitor - az utolsó osztrák-magyar hadihajó története : [Budapest, Neszmély, Komá	2010
3	☐ Rostás Péter	Mágnások lakberendezője : a Friedrich Otto Schmidt Lakberendezőház története, 1858-1918	2010
4	☐ Balogh Tamás	A "piros-fehér-piros" a Sárge-tengeren : a Kaiserin Elisabeth cirkáló története	2009
5	☐ Jankó Annamária	Az Osztrák Császárság, az Osztrák-Magyar Monarchia és Magyarország térképei a Hadtörté	2008
6	☐ Csonkaréti Károly	Gyorsmerülés : az osztrák-magyar haditengerészet tengeralattjáróinak története, 1907-1918	2007
7	☐ Margitay-Becht András id.	A Leitha monitor ...és a többiek : zabolatlan hajózás-történeti barangolás térben és id	2007
8	☐ Benke István	Palackba zárt bányászat : magyarországi bányász türeleművegek	2006
9	☐ Zsidi Vilmos 1963-	Kereskedelmi akadémiák hallgatói a dualizmus korában, 1891-1918	2006
10	☐ Csonkaréti Károly	Császári és királyi hadihajók	2002

41. ábra Találat az Osztrák-Magyar Monarchia keresőkérdésére

Elírásból adódóan a magyarországi cigányság jelölésére a szintaktikailag hibás {439:=914.99} jelzet is bekerült az adatbázisba (43. ábra). Kere-

sőnk segítségével ezek a hibás rekordok is kiszűrhetők: {439:~914.99}.

Keresés

Irja be a kereső szót/szavakat: {439+914.99}

Mező a kereséshez: ETO-jelzet

Szavak egymás mellett? Nem Igen

Eredmény: 23 rekord (max 1000 rekord jeleníthető meg és rendezhető)
Rekordok: 1 - 20 / 23

#	Szerző	Cím	Év
1	☐ Cserti Csapó Tibor	A cigány népesség a gazdasági-társadalmi térszerkezetben	2011
2	☐ Virág Tünde 1970-	Kirekesztve : falusi gettók az ország peremén	2010
3	☐ Boreczky Ágnes	Cigányokról - másképpen : [tanulmányok az emlékezetéről, a családi szocializációról és	2009
4	☐ Dupcsik Csaba	A magyarországi cigányság története : történelem a cigánykutatások tükrében, 1890-2008	2009
5	☐ Liskó Ilona	Hatásvizsgálat a HEFOP által támogatott integrációs program keretében szervezett pedagógu	2008
6	☐ Romano Rácz Sándor	Cigány sor	2008
7	☐ Gidáné Orsós Erzsébet	Útkeresés : a cigányok múltja, jelen és jövője	2007
8	☐ Kerékgyártó István	Szentandrassy István	2007
9	☐ Szuhay Péter	Az emlékezés színes álmai : a magyarországi kortárs cigány képzőművészek reprezentatív	2007
10	☐ Kemény István	Roma of Hungary	2005

42. ábra A magyarországi cigányság találati halmaza

Keresés

Irja be a kereső szót/szavakat: {439:+914.99}

Mező a kereséshez: ETO-jelzet

Szavak egymás mellett? Nem Igen

Rekord teljes nézete

Válasszon formátumot: [Teljes formátum](#) [Katalóguskártya](#) [Rövid kártya](#) [HUNMARC mezőneves t](#)

1 / 1 rekord

Raktári jelzet	064.063
Könyvtár info	Központi könyvtár
Nyelvkód	hun
Szerző	Karsai László
Cím	A cigánykérdés Magyarországon, 1919-1945
Alcím	Út a cigány Holocausthoz
Szerzőség	Karsai László
Kiadó	Cserépfalvi
Hely	[Budapest]
Év	cop. 1992
Terjedelem	197 p. 20 cm
Sorozat	Scientia Hungariae, ISSN 1216-6073
Bibliográfia	Bibliogr.: p. 175-189.
ETO	323.1(439:=914.99)
Egyéb cím	Út a cigány Holocausthoz
ISBN	963-7990-89-5

43. ábra Szintaktikailag hibás rekord

A magyarországi események történeti tárgyalásának osztályozására a **(439)(091)** jelzet szolgál, amely egy földrajzi és egy formai alosztás összekapcsolásából származik. Keresőkérdésünkre – **{439}{091}** – 1432 elemű találati halmaz adódik (44. ábra).

A vegyipar magyarországi fejlődésével foglalkozó dokumentumokat a **66(439)(091)** jelzet írja le, a **66 Vegyipar** főtáblázati szám, valamint a megfelelő földrajzi és formai alosztás összekapcsolásával. Keresőkérdésünk tehát: **66{439}{091}** (45. ábra).

Ha a vegyiparnak és valamely szakterületének magyarországi fejlődése érdekel bennünket, akkor a megfelelő keresőkérdésként **66?(439)(091)**, illetve beírva **66?{439}{091}** lenne logikus. Ám ekkor – a helyes szintaktika ellenére – az Aleph sajnos hibajelzést ad túl sok találatra hivatkozva (46. ábra). Pedig ez a találati halmaz értelemszerűen kevesebb elemből áll, mint a korábban megtalált, a magyarországi események történeti tár-

gyalásával foglalkozó **(439)(091)** jelzethez tartozó halmaz.

Az 1914/18-as magyarországi eseményekhez kapcsolódó dokumentumokat a **(439)"1914/1918"** földrajzi és idő szerinti alosztások összekapcsolásával adódó osztályozási jelzet alapján kereshetjük (47. ábra). A keresőkérdés: **{439}×1914/1918×**. Így adatbázisunk kronológiaként is szolgálhat.

A *magyarsággal* kapcsolatos dokumentumokat a **(=945.11)** etnikai alosztás jelzetével osztályozzuk (48. ábra).

Az erdélyi székelyekről szóló dokumentumokat a **(439.21=945.11)** jelzet megfelelő beírása után találjuk meg. A jelzet a **(439.21)** Erdély földrajzi alosztásnak és a **(=945.11)** *Magyarság* népi (etnikai) alosztásnak az összekapcsolásából adódik. A keresőkérdés tehát **{439.21=945.11}** (49. ábra).

Keresés

Írja be a kereső szót/szavakat

Mező a kereséshez

Szavak egymás mellett? Nem Igen

Eredmény: 1432 rekord (max 1000 rekord jeleníthető meg és rendezhető)

Rekordok: 1 - 20 / 1432

#	Szerző	Cím	Év
1	☐ Dobránszky János	Gillemot-100 : Gillemot László tudományos emlékkonferencia előadásai, Budapest, 2012 május	2012
2	☐ Gonda Béla	A magyar hajózás	2012
3	☐ Herczig Béla	Jeles téglák, jeles emlékeink 5 : a V. és VI. Bélyeges téglá napok előadásai, Naszály 20	2012
4	☐ Komoróczy Géza 1937-	A zsidók története Magyarországon	2012
5	☐ Kubinszky Mihály 1927-	Az én vasutam : egy vasútbarát építész emlékei és képei	2012
6	☐ Macsugáné H. Marianna	Tudományos ismeretterjesztés Magyarországon : a Társulat 170 éve : a "Jedlik Ányos" Tudomá	2012
7	☐	125 éves a vasúti tisztképzés, 1887-2012	2012
8	☐ Mester Éva 1947-	Az építészeti üvegek iparművészeti értékei : magyarországi üvegfestmények és díszív	2012
9	☐ Székely Sándor	Ha mozdul a kő : bányásztörténetek	2012
10	☐ Szerdahelyi Katalin	A magyar cukoripar versenyképességének alakulása a történelem folyamán : két tanulmány	2012

44. ábra A magyarországi eseményektörténeti tárgyalásának találati halmaza

Keresés

Irja be a kereső szót/szavakat

Mező a kereséshez

Szavak egymás mellett? Nem Igen

Rekord teljes nézete

Válasszon formátumot: [Teljes formátum](#) [Katalóguskártya](#) [Rövid kártya](#) [HUNMARC mezőneves t](#)

3 / 9 rekord

Raktári jelzet	364.299
Könyvtár info	Központi könyvtár
Országkód	hu
Nyelvkód	hun
Szerző	Szathmáry László
Cím	Régi magyar vegytudorok
Szerzőség	Szathmáry László
Kiadó	Magyar Tudománytörténeti Intézet : Nyugat-Magyarországi Egyetem : Magyar V
Hely	Piliscsaba : Sopron : Várpalota
Év	2003
Terjedelem	343 p. 24 cm
Sorozat	Magyar tudománytörténeti szemle könyvtára : 23.
Bibliográfia	Bibliogr. a lábjegyzetekben
Tárgyszó	Életrajz Kémia Tudománytörténet Vegyipar Ipartörténet Magyarország
ETO	929:54(439) 66(439)(091) 54(439)(091)
ISBN	963-9276-31-6

45. ábra Találat a vegyipar magyarországi fejlődésének keresőkérésére

! Keresésére túl sok a találat (szavak). Szűkítse keresését.

Keresés

Irja be a kereső szót/szavakat

Mező a kereséshez

Szavak egymás mellett? Nem Igen

46. ábra Hibaüzenet

Keresés

Irja be a kereső szót/szavakat {439}×1914/1918×

Mező a kereséshez ETO-jelzet

Szavak egymás mellett? Nem Igen

Mehet Tarai

Rekord teljes nézete

Válasszon formátumot: [Teljes formátum](#) [Katalóguskártya](#) [Rövid kártya](#) [HUNMARC mezőneves t](#)

1 / 3 rekord ◀ Előző

Raktári jelzet	272.483
Könyvtár info	Központi könyvtár i
Országkód	hu
Nyelvkód	hun
Szerző	Jászi Oszkár
Cím	Múlt és jövő határán
Szerzőség	írta Jászi Oszkár
Kiadó	Pallas
Hely	Budapest
Év	1918
Terjedelem	246 p. 23 cm
Tárgyszó	Belpolitika Magyarország Tanulmánygyűjtemény Első világháború
ETO	940.3/.4 323(439)"1914/1918"

47. ábra Az 1914/18-as magyarországi eseményekhez kapcsolódó találat

Keresés

Irja be a kereső szót/szavakat {+945.11}

Mező a kereséshez ETO-jelzet

Szavak egymás mellett? Nem Igen

Mehet Tarai

Eredmény: 235 rekord (max 1000 rekord jeleníthető meg és rendezhető)

Rekordok: 1 - 20 / 235

Ugrás szövegre Ugrás # ▶ E

#	Szerző	Cím	Év
1	☐ Domonkos László	Magyarok a Délvidéken	AAA
2	☐ Botlik József	Ez hát a hon... : Tények, adatok, dokumentumok a kárpátaljai magyarság életéből, 1918-199	AAA
3	☐ Erdélyi Z. Ágnes	33 világhírű magyar a XX. századból	2012
4	☐ Frank Tibor 1948-	Kettős kivándorlás : Budapest, Berlin, New York, 1919-1945	2012
5	☐ Németh Zsolt	Fénytemplom a Kis-Somlyón : a csiksomlyói Salvator-kápolna titka	2012
6	☐ Tüskés Gábor	Mikes Kelemen és az európai felvilágosodás	2012
7	☐ Bokros Katalin	"Egy percnyi talpra állás" : a "Zászlótartó" visszaemlékezése	2011
8	☐ Csepeli György 1946-	Új tekintélyelvűség a mai Magyarországon : társadalmi csoportok hierarchiájának látásvi	2011
9	☐ Gantner Brigitta Eszter	Budapest - Berlin : die Koordinaten einer Emigration, 1919-1933	2011
10	☐ Kertész K. Róbert	A magyar parasztház	2011

48. ábra A magyarság találati halmaza

Keresés

Irja be a kereső szót/szavakat {439.21+945.11}

Mező a kereséshez ETO-jelzet

Szavak egymás mellett? Nem Igen

Mehet Töröl

Rekord teljes nézete

Válasszon formátumot: [Teljes formátum](#) [Katalóguskártya](#) [Rövid kártya](#) [HUNMARC mezőneves t](#)

1 / 7 rekord ◀ Előző

Raktári jelzet	170.987
Könyvtár info	Központi könyvtár
Országkód	hu
Nyelvkód	hun
Szerző	Gergely Pál
Cím	Székely világjárók
Szerzőség	irta Gergely Pál
Kiadó	Erdélyi Férfiak Egyesületének Jancsó Benedek-Társasága
Hely	Budapest
Év	1940
Terjedelem	103 p. 21 cm
Bibliográfia	Bibliogr.: p. 101-102.
Tárgyszó	Földrajz
	Kutatás
	Felfedezés
	Székelyek
ETO	908(100)
	910.4(439.21=945.11)(092)

49. ábra Találat a székelyek keresőkérdésére

Korábbi keresések eredményei

	Adatbázis	Keresőkérdés	Rekordok száma
☐	TELJES KATALÓGUS	ETO-jelzet uj= 439.21+945.11}	7
☐	TELJES KATALÓGUS	ETO-jelzet uj= +945.11}	235
☐	TELJES KATALÓGUS	ETO-jelzet uj= 439}×1914/1918×	3
☐	TELJES KATALÓGUS	ETO-jelzet uj= 66 439} 091}	9
☐	TELJES KATALÓGUS	ETO-jelzet uj= 439} 091}	1432
☐	TELJES KATALÓGUS	ETO-jelzet uj= 439 +914.99}	1
☐	TELJES KATALÓGUS	ETO-jelzet uj= 439+914.99}	23
☐	TELJES KATALÓGUS	ETO-jelzet uj= 436/439}	25
☐	TELJES KATALÓGUS	ETO-jelzet uj= 430 439}	5
☐	TELJES KATALÓGUS	ETO-jelzet uj= 439-18}	6
☐	TELJES KATALÓGUS	ETO-jelzet uj= 439}	9781

50. ábra Kereséstörténet

A fenti kereséseket áttekintve láthatjuk, milyen gazdagon bontakozik ki az adatbázis az új keresési módszer használatával (50. ábra). Korábban rejtetten meglévő információkat ismerhetünk meg. A BME OMIKK online katalógusának fejlesztése nyomán elkészült kereső lehetővé teszi az ETO szemantikailag önálló részjelzetei szerinti keresést. Bemutattam, hogy az egyszerű és összetett jelzetek valamint az önálló és nem önálló általános alosztások szerinti keresést hogyan támogatja a keresőrendszer. Kitértem speciális alosztások szerinti keresés lehetőségeire is. Mindez jelenleg egyedülálló könyvtárunkban.

Felhívtam a figyelmet a tartalmi keresés fontosságára a könyvtári katalógusokban. Az információkereső nyelvek jobb megjelenítése, és a differenciált keresési lehetőségek kialakítása révén javítható a könyvtári dokumentumok kihasználtsága. Az online katalógus a könyvtár természetes reklámfelülete. A felhasználóbarát könyvtárba a barátságos katalóguson keresztül visz az út. „Az ETO szép” – írta Ungváry Rudolf [13]. Azért harcolok, hogy *barátságos* is legyen.

Köszönöm a munkáját informatikus kollégámnak, *Marton Józsefnek*, aki létrehozta a most bemutatott keresési módszert. Köszönöm Ungváry Rudolfnak, és Barátné Hajdu Ágnesnek a segítséget, akik a kereső létrehozása során végig mellettem álltak, és szakmai tanácsaikkal nagyban hozzájárultak a rendszer fejlesztéséhez. Köszönetemet fejezem ki továbbá *Sándor Tibornak*, az FSZEK munkatársának Veredy Gyula fényképéért. Virág György kollégámmal elkészítettük a keresési módszer online bemutatóját is, amely elérhető a BME OMIKK honlapjáról:

<http://www.omikk.bme.hu/main.php?folderID=890>

Irodalom

- [1] B. HAJDU Ágnes – BABICZKY Béla: Bevezetés az információkereső nyelvek elméletébe és gyakorlatába. Budapest, Universitas Kiadó, 1998. ISBN 963-9104-20-5
- [2] B. HAJDU Ágnes: A magyar ETO kiadás munkálatai. Hazai és nemzetközi tapasztalatok. = Könyv, könyvtár, könyvtáros, 2007. 2. sz. p. 20–39.
- [3] Egyetemes Tizedes Osztályozás. Teljes kiadás. Segédtablázatok (FID Publ. No. 390)
- [4] Egyetemes Tizedes Osztályozás (UDC Publ. No. P057) 1. kötet Táblázatok 1. rész 127 oldal
- [5] EMMERTNÉ SZERŐCZEI Dóra: A legnagyobb hazai műszaki könyvtár története. = Műszaki tudománytörténeti kiadványok, 29. = <http://www.omikk.bme.hu/tudtort/29/>
- [6] KÖRNYEI Márta: Könyvtári osztályozás: Tanárképző Főiskolák: Egységes jegyzet. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1997. J11-1135
- [7] MARTON József – PROKNÉ PALIK Mária: Adatbázis transzformáció alapú kereshetőség javítása: ETO-kereshetőség a BME OMIKK Aleph rendszerében. = TMT 56. köt. 2. sz. 2009.
- [8] PALLÓ Gábor és VÁRKONYI Benedek beszélgetése: Oda a hitelesség? Megszűnik az Encyclopedia Britannica nyomtatott kiadása = Szonda - Tudományos magazin 2012. 03. 25. MR1-Kossuth Rádió
- [9] PARISER, Eli: Beware online "filter bubbles" TED 2011 = http://www.ted.com/talks/eli_pariser_beware_online_filter_bubbles.html
- [10] UNGVÁRY Rudolf – VAJDA Erik: Könyvtári információkeresés. Budapest, Typotex, 2002. ISBN 963-9326-29-1
- [11] UNGVÁRY Rudolf – VAJDA Erik: Az információkeresés szavai. = TMT, 50. köt. 12. sz. 2003. p. 1–27. http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=3451&issue_id=446.
- [12] ZÖLDI Péter: Az ETO az Országos Széchényi Könyvtár számítógépes rendszerében. = TMT, 39. köt. 3. sz. 1993. http://www.epa.oszk.hu/00100/00143/00007/zoldi_h.html
- [13] UNGVÁRY Rudolf: Az ETO szükségessége. = Iskolakultúra, 10. köt. 4. sz. 2000. p. 27–31.

Képek forrása

- 2-5. ábra PARISER, Eli: Beware online "filter bubbles" TED 2011 = http://www.ted.com/talks/eli_pariser_beware_online_filter_bubbles.html
6. ábra Melvil Dewey http://hu.wikipedia.org/wiki/Melvil_Dewey
7. ábra Paul Otlet <http://www.spiegel.de/fotostrecke/paul-otlet-der-vergesse-netzvisionaer-fotostrecke-69174.html>
8. ábra Henri La Fontaine http://es.wikipedia.org/wiki/Henri_La_Fontaine
9. ábra Szabó Ervin http://hu.wikipedia.org/wiki/Szab%C3%B3_Ervin
10. ábra Káplány Géza <http://www.omikk.bme.hu/tudtort/29/fejzet-5.html>
11. ábra Veredy Gyula: A könyvtáros, 26. évf. 11. sz. 1976. p. 662.
12. ábra Lázár Péter <http://www.omikk.bme.hu/tudtort/29/fejzet-5.html#nev-d3e2771>
13. ábra Babiczky Béla http://epa.oszk.hu/00100/00143/00048/in_memo_b.html

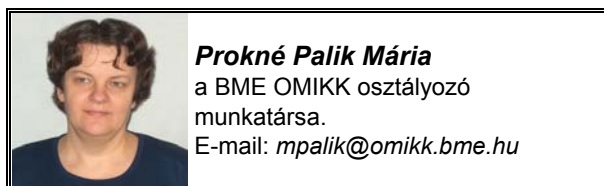
14. ábra Fejős László http://videotorium.hu/hu/contributors/details/119,Fejos_Laszlo

15. ábra Barátné Hajdu Ágnes <http://elte-lis.blogspot.com/2011/11/otdk-emlekerem-baratne-dr-hajdu-agnes.html>

16. ábra. Pontosság Készítette Virág György
http://dokutar.omikk.bme.hu/web/Konyvtar/ETO_tutorial_12_06_01.pdf

17. ábra. Teljesség Készítette Virág György
http://dokutar.omikk.bme.hu/web/Konyvtar/ETO_tutorial_12_06_01.pdf

Beérkezett: 2013. II. 6-án.

Szabadalmakkal segítenék a nyílt forráskódú programokat

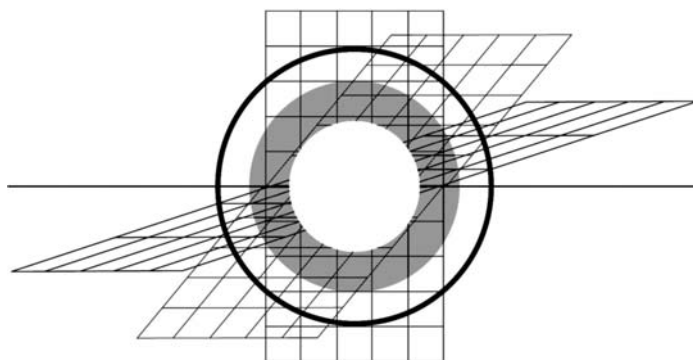
Új kezdeményezést jelentett be a Google: az Open Patent Non-Assertion (OPN) Pledge hatálya alá sorolt szabadalmak a jövőben bármely nyílt forráskódú szoftverben szabadon felhasználhatók.

A webes konszern támogatni akarja a nyílt forráskódú alkalmazások fejlesztését és elterjedését, ezért hívta életre az Open Patent Non-Assertion Pledge kezdeményezést, amelynek keretében a felajánlott szabadalmak licenccdíj fizetése nélkül felhasználhatók. A cél az, hogy egyre több társaság csatlakozzon a projekthez. A fejlesztők számára nagy könnyebbséget jelent, hogy úgy alkalmazhatják a különböző szabadalmakat, hogy nem kell licenccdíjat fizetniük, és a jövőben sem terheli majd őket semmilyen hasonló kötelezettség, illetve a későbbi esetleges felelősségre vonástól sem kell tartaniuk. Ugyanakkor a Google azt is világossá tette, hogy ha egy vállalat megtámadja, akkor a projekt számára felajánlott szabadalmakat is fel fogja használni. Ezt az eljárást *Duane Valz*, az óriáscég menedzsere a blogbejegyzésében így nevezte: Defensive Protection.

A Google egyelőre tíz szabadalmat ajánlott fel, a kezdeményezés honlapján megtalálható mindegyik leírása. A társaság a közeljövőben folyamatosan bővíti majd az így elérhetővé tett szabadalmak körét és arra számít, hogy egy békésebb időszak köszönhet be az IT-világban, lezárulnak a szabadalomháborúk. Az elképzelésből a vállalatok, a nyílt forráskódú programok fejlesztői és a felhasználók egyaránt profitálhatnak, s átláthatóbbá teheti a fejlesztéseket és a szabadalmi folyamatokat. A Google ezzel a lépéssel az IBM és a Red Hat példáját követi.

/SG.hu Hírlevél, 2013. április 3., www.sg.hu/

(B. Bné)

A részvételi könyvtár felé

A részvételi könyvtár fogalmát *Lankes* és *Silverstein* (2006) vezette be. A terminus arra utal, hogy egy igazán integrált könyvtári rendszer megengedi a könyvtár lényegi funkcióiban való részvételt is, mint amilyen például a katalógus. A fogalom egyelőre sem a könyvtártudományi elméleti viták és eszmecserék, sem az empirikus kutatások terén nem foglalta el a méltó helyét.

A könyvtáraknak és könyvtárosoknak mindig is volt egy meghatározott viszonya a használókhoz, amely azonban a technológiai változásokkal párhuzamosan folyamatosan változott, változik.

A könyvtár hagyományosan az „irodalom temploma”, amelyben a könyvtáros az őr szerepét tölti be. A tipikus feladatai a szerzeményezés, a feldolgozás, a gyűjteményszervezés és a használók kiszolgálása, mindez azok bevonása nélkül. Az olvasók passzívan fogadták, amit a könyvtárak kínáltak. Ez az egyirányú szolgáltatás behatárolta számukra az interakció lehetőségét a könyvtári rendszerrel és nem ösztönözte őket arra, hogy megosszák a gondolataikat a könyvtárosokkal a könyvtár fejlesztésével kapcsolatban.

Az újabb technológiáknak köszönhetően (e-könyv, e-folyóirat, különféle elektronikus források) ez a viszony továbbfejlődött. A könyvtárosokból információszerzők, információszerkesztők, információs tanácsadók lettek. A használók pedig sokkal nagyobb szabadságot kaptak a szolgáltatások kiválasztásában és használatában. Például az adatbázisokat bármikor, bárhol elérhetik, regisztrálhatnak egy-egy témával kapcsolatos értesítő e-mailekre, vagy visszajelzéseket adhatnak a könyvtári weblap használhatóságáról.

A használók bevonása még határozottabb lett a Web 2.0 megjelenésével. A könyvtár a szolgáltatások új megközelítését jelenti: még több felhatalmazást ad a használóknak, olyan lehetőségeket kínálva, amelyekkel ők ténylegesen a könyvtár részeivé válhatnak. A könyvtár 2.0 által reprezentált

új szolgáltatások teljes mértékben magukban hordozzák a részvétel alapelveit. A Web 2.0 kihívásokat is jelent a könyvtáraknak, amelyek nyomán a használó szerepét újra kell értelmezni és újrapozicionálni a kortárs könyvtár kontextusában. Ennek érdekében meg kell értenünk, hogy pontosan milyen irányban fejlődik napjaink könyvtára, illetve mi annak a természete.

A könyvtárak és használók viszonyának átalakulása

A fejlett technológiák és a közösségi média hatására a használók olyan szerepeket képesek játszani, amelyekre korábban nem volt lehetőségük. A változások a következőkben foglalhatók össze:

- *Az információfogyasztókból információ-előállítók, illetve -szolgáltatók lesznek.* Elmosódik a határ a könyvtárosok és a használók között. Blogokon tett hozzászólásaikkal hozzájárulhatnak a könyvtár fejlesztéséhez a szolgáltatásokról alkotott véleményükkel. Wikiken javasolhatnak információforrásokat, dokumentumokat megvételre, vagy akár részt vehetnek az intézmény stratégiai tervének elkészítésében. A használók részvétele nyomán az erőforrások értékesebbek, a szolgáltatások változatosabbak lesznek.
- *A használók a könyvtáros szerepebe kerülnek.* Például tájékoztató munkát végezhetnek, amikor a közvetlen üzenetküldő szoftverek, a Facebook, vagy a wikik segítségével információforrásokat ajánlanak másoknak. Könyvjelzők vagy címkék hozzáadásával metaadatokat hozhatnak létre a katalógusban.
- *Erősödik a felhasználóközpontúság.* Hagyományosan az információ volt a könyvtár középpontjában, amelyhez a használónak kellett utat találni. Az RSS rendszerek jóvoltából most az információ találja meg az utat a használóhoz. A könyvtárak igyekeznek jobban szolgálni a jelenlegi használóikat, kedvező környezetet biztosítva arra, hogy be tudjanak kapcsolódni a változásba.

- *A könyvtárhasználók több felhatalmazással bírnak.* A használók egyre inkább ellenőrzésük alatt tarthatják a könyvtárat és annak folyamatait. Egyre nagyobb hatással vannak a könyvtár alakulására. Bevonják őket a könyvtári szolgáltatások tervezésébe, értékelésébe, fejlesztések kezdeményezésébe.
- *A könyvtáros–használó viszony kiegyensúlyozottabbá válik.* Az emberek önállóbbá lettek az információ kiválasztásában és használatában, passzív olvasóból aktív kliensekké, információ befogadóból tartalmak előállítóivá váltak. Mind ez azt jelenti, hogy a viszony kiegyensúlyozottabb lett.

A részvételen alapuló könyvtár: napjaink könyvtári modellje

A részvételi könyvtár fogalmát szerény mértékben tárgyalta eddig a könyvtári szakirodalom. Napjaink könyvtárára utalva az emberek a Könyvtár 2.0 fogalmat használják. Ez azonban sok tekintetben pontatlan és vitatható.

A Könyvtár 2.0 fogalmat minél többen definiálják, annál kevésbé lesz világos, hogy mit is jelent valójában.

A kutatók egy csoportja szerint ez egy valódi forradalom. A Web 2.0 eszközök és a közösségi média használata a könyvtárban jelentősen különbözik azoktól az információs technológiáktól, amelyeket használtunk a múltban: új stratégiákat, új szolgáltatási modelleket és új eszközöket igényel, annak ellenére, hogy a könyvtárak mindig is igyekeztek megfelelni a közösségi igényeknek. Másik oldalról bizonyos kutatók és gyakorló szakemberek körében elfogadott a nézet, hogy a Könyvtár 2.0 nem forradalom, hanem természetes fejlődés eredménye. Megint mások szerint a Könyvtár 2.0 semmilyen tekintetben nem jelent újdonságot, hiszen bár a környezet változik, a könyvtárak alapvető funkciói a régiak maradtak. E szerint ez se nem forradalom, se nem fejlődés.

Bárhogy is hívjuk azonban napjaink könyvtárát, 2.0-nak vagy másnak, a legfontosabb tényező a részvétel. Ez a Könyvtár 2.0 elméletekben is megjelenik. Például *Fichter* (2006) a fogalmat a következő formulával írja le:

könyvtár 2.0 = (könyvek és információforrások + emberek + alapvető bizalom) × részvétel

A definícióban a részvétel egy „kötelező” komponens. E nélkül a könyvtár az marad, ami a múltban volt. Ugyanakkor a Könyvtár 2.0 kifejezés önmagában nem reflektál rá és nem reprezentálja napjaink könyvtárának részvételen alapuló természetét. Hónapokkal azután, hogy a Web 2.0 terminus megszületett, megjelentek az előrejelzések a Web 2.0 jövőjéről, a Web 3.0-ról. A Könyvtár 2.0 hasonlóképpen egy máris elavult fogalom – vagy rövidesen azzá válik. Számos kutató említ alternatív kifejezéseket, mint például hiperlinkelt könyvtár, Könyvtár 3.0, Könyvtár 4.0, Könyvtár II. vagy Könyvtár III. Egyes kutatók szerint a nagyközönség körében a Könyvtár 2.0 fogalom elfogadottsága viszonylag alacsony, és azt javasolják, hogy az intézményeknek már az új, szemantikus web eszközök felé kellene nyitniuk.

Mivel a Könyvtár 2.0 a Web 2.0 nyomán született, a kutatók hajlamosak elsősorban a technológiai aspektusokkal foglalkozni. Ezzel el is veszítjük a könyvtári szolgáltatásokkal kapcsolatos nyitott és részvételen alapuló gondolkodást, pedig a Könyvtár 2.0 több mint webes eszközök egy csoportja. A nem technikai jellegű aspektusok feltárása még várat magára.

Jóllehet a részvételt mindig együtt emlegetik a Könyvtár 2.0-val, de kiterjedt viták, eszmecserék nincsenek erről. Bizonyos kutatók említik a részvétel kultúráját is napjaink könyvtára kapcsán, az ez irányú szakirodalom azonban teljes mértékben a Web 2.0 eszközökre fókuszál.

A könyvtárak támogatják a részvételt. A könyvek önkiszolgáló kölcsönzése, a referenzkérdésekre való felhasználói válaszadás, a könyvtárral kapcsolatos vitákhoz, eszmecserékhez való csatlakozás mind jó példák erre. A jövő könyvtárának várhatóan a nyitottság és a részvétel lesznek a legfőbb jegyei. A részvételnek a könyvtár lényegét, alapelemeit kell érintenie, mint például a katalógus. A részvételnek ráadásul nem csak a virtuális, de a fizikai közegben is meg kell valósulnia, amihez a könyvtárnak biztosítania kell közösségi tereket (pl. podcaststúdió, videoszerkesztő állomás, rugalmas közösségi terek) a tartalmak létrehozásának elősegítésére.

Mind a web, mind pedig a könyvtár megváltozott. Nagyobb elköteleződést, részvételt és interakciót kíván. Bizonyos tényezők elősegítik ezeket a változásokat, mások nem. A nyílt forráskódú, illetve ingyenes szoftverek elérhetősége és széles népszerűsége nagy lehetőség, ahogyan az is, hogy a

könyvtárak felismerték ezek előnyeit. Hátrányt jelent, hogy mindezek ellenére még igen korlátozott a részvételt támogató szoftvereszközök alkalmazása. Szintén probléma, hogy bár az integrált könyvtári rendszerek a könyvtári funkciók széles körét lefedik, ugyanakkor nem támogatják az igazán innovatív új megoldásokat.

Kihívás továbbá a személyes adatok biztonságának a kérdése. Ez mást és mást jelent az eltérő kultúrákban. A könyvtár feladata egy olyan közeg megteremtése, amely bátorítja a használók részvételét. Ehhez kell igazítani a könyvtár által kialakított szabályozási környezetet is (szabályzatok, irányelvek, eljárások).

Bár a részvételi könyvtár terminus már öt-hat évvel ezelőtt megjelent, nagyon kevés empirikus kutatás áll rendelkezésre, amely megkönnyítené a fogalom

tisztázását. Mivel a könyvtárakban meghatározó trend a részvétel támogatása, célszerű lenne a fogalom használata, hiszen ez az, ami megfelelően reflektál az aktuális folyamatokra.

Irodalom

FICHTER, D.: Web 2.0, Library 2.0 and radical trust, a first take

LANKES, R. D. – SILVERSTEIN, J.: Participatory networks: The library as conversation. American Library Association, Chicago IL., 2006.

/NGUYEN, Linh Cuong – PARTRIDGE, Helen – EDWARDS, Sylvia L.: Towards an understanding of the participatory library. = *Library Hi Tech*, 30. köt. 2. sz. p. 335–346./

(Tóth Máté)

Vezetői utódlás tervezése felsőoktatási könyvtárakban

2009-ben felsőoktatási könyvtári vezetők Taiga elnevezésű fórumukon megállapították, hogy öt éven belül az amerikai kutató könyvtárak igazgatóinak 20%-a nyugdíjba vonul. Ha a könyvtárak maguk nem gondoskodnak a megfelelő utánpótlás kineveléséről, akkor az egyetemi vezetők kívülről hozhatnak vezetőket, és ezzel átszervezhetik a könyvtárat az egyetemen belül, amit a könyvtárosi hivatás jelentőségének további hanyatlása követ. A felsőoktatási könyvtárakban korosodnak a vezetők, szükség van utódaik kiválasztására és kinevelésére.

A *Brigham Young University* nemrégiben fordította figyelmét az utódlás kérdésére, mivel a 18 könyvtárvezetői állásból 5 éven belül 15 megüresedik. És ez nem egyedüli eset, sok egyetemi könyvtár van hasonlóan nehéz helyzetben, mint ahogy más szervezeteknél is a „baby boom” időszak szülöttei lassan „megöszülnek”. Ha a könyvtárak és az egyéb szervezetek nem rendelkeznek megalapozott utódlási tervekkel, akkor a tömeges nyugdíjba vonulás komoly problémákat vethet fel.

A cikk írói ezért különösen felsőoktatási könyvtárakban néztek szét, azon belül is a *Kutató Könyvtárak Egyesületének* tagjainál (*Association of Research Libraries = ARL*) azt vizsgálva, hogy állnak „utódlástervezés” ügyben, vannak-e ilyen terveik, foglalkoznak-e a dologgal. Arra a megállapításra

jutottak, hogy bár a felsőoktatási könyvtárakban általában belátják az utódlás tervezésének fontosságát, mégis mély szakadék tátong az utódlástervezés jelentőségének felismerése, megértése és ennek gyakorlatba való átültetése között.

Az utódlástervezés lényegének megértése

Mit is takar pontosan az utódlás tervezése? Belső munkatársak kiválasztását és kinevelését jelenti általában, vagyis tehetséggondozást. Egy utódlástervezéssel foglalkozó intézményben kiválasztják a tehetséges és potenciálisan alkalmas munkatársakat és lehetőséget adnak nekik, hogy a képességeiket kibontakoztathassák, új tudásra tegyenek szert, különösen a menedzsment, irányítás, felügyelet terén.

Az utódlás tervezésének több szintje van. A spektrum egyik vége az, amikor a könyvtár minden alkalmazottja számára biztosítja a vezetői ismeretek elsajátításának lehetőségét. A közepes szint az, amikor munkatársaknak olyan csoportját választják ki, akik jól teljesítenek, és potenciálisan szóba jöhetnek jövődöbéli vezetőként. Ezért övelük foglalkoznak. A másik véglet pedig az, amikor csak néhány kiválasztott van és őket készítik fel a kulcsvezetői pozíciókra.

Az utódlás tervezése részben magában foglalja azt is, hogy ha a lehetőség fennáll, akkor inkább belső emberek legyenek a vezetőjelöltek, természetesen csak akkor, ha a belső munkatársak jobb felkészültséggel rendelkeznek.

Azt azonban meg kell említeni, hogy a kutatókönyvtárak egyesületének tagjainál a vezetőket az egyetemek választják, a könyvtáraknak aránylag kevés beleszólásuk van a döntésbe. De az utódlás tervezés e tény ellenére is hozzájárul a munkatársak képességeinek fejlesztéséhez.

Módszerek és eredmények

A kutatókönyvtárakba kérdőíveket küldtek ki, összesen 112 helyre. A humánpolitikával foglalkozó vezetőnek címezték a kérdőíveket. 34 válasz érkezett, vagyis 30,4% volt a válaszolási arány. A kérdőív érzékeny természete miatt megígérték, hogy a válaszokat bizalmasan kezelik. A kérdőív 25 kérdésből állt, mindegyikre több választ lehetett adni. Megkérdezték a vezetők korát, az új vezetők kiválasztásánál alkalmazott eljárásokat (különös tekintettel arra, hogy vezetők esetében a külső vagy belső személy alkalmazását részesítik-e előnyben), kíváncsik voltak arra, hogy van-e utódlástervezés, illetve mennyire tartják ezt fontosnak az intézmények.

Az utódlás tervezés fontosságának elismerése és az elvek gyakorlatba való áttétele között nagy a szakadék. A kérdőív négy választ kínált az utódlás tervezésre vonatkozóan: jól megalapozott, kissé megalapozott, nem túl jól megalapozott a tervezés, vagy egyáltalán nincs. 88% a két középső lehetőséget választotta.

Az utódlástervezés öt elvére is rákérdeztek:

- van vagy nincs, illetve, mennyire megalapozott az utódlás tervezés;
- a stratégiai célok közt szerepel-e;
- vezetői lehetőségeket kipróbálhatnak-e a munkatársak;
- vannak-e speciális tréningek;
- vannak-e vezetői munkára felkészítő tréningek.

Az első két elv tekintetében a legnagyobb a szakadék az elv fontosságának elismerése és a gyakorlati megvalósítás között.

Arra is megkérték a könyvtárakat, hogy nevezzék meg az okait annak, mi akadályozza náluk az utódlás tervezés elveinek megvalósítását. Csak 13% hivatkozott pénzhányra, és szintén csak 13% említette a munkatársak érdektelenségét. A fő ok mindenképp az, hogy más területeket fontosabbnak tartanak.

Véggövetkeztetés

A felsőoktatási könyvtárakban nagyobb hangsúlyt kell helyezni az utódlás tervezésére. Belső munkatársakat gyakran azért nem akarnak vezetőnek, mert abban bíznak, hogy egy új ember „új vért” hoz a szervezetbe. De nem csak így lehet új vérre szert tenni. A vezetői tréningprogramok életmentő „vértranszfúziókat” kínálnak a könyvtáraknak.

Az interjúk azt mutatták ugyan, hogy van még mit javítani az utódlás tervezési erőfeszítéseken, de a legutolsó kérdésre (az eddig megvalósított sikeres programok) adott válaszok mégis azt jelezték, hogy sok könyvtár tesz azért az ügyért: elküldik munkatársaikat vezetői és menedzsment tréningekre, házon belül is szerveznek tanfolyamokat.

Ha a könyvtár kidolgozza és megvalósítja az utódlási tervet, akkor is előfordulhatnak problémák, például egyetlen belső ember sem akar vezetői tisztségre pályázni, vagy egy már felkészített munkatárs más könyvtárba megy el. Ha az utódlástervezés nem is hoz azonnal hasznot az érintett intézménynek, a könyvtári szakma egészének mindenképp jót tesz, mert a könyvtárakban sok lesz a képzett, tehetséges vezető.

/GALBRAITH, Quinn – SMITH, Sara D. – WALKER, Ben: A case for succession planning: How academic libraries are responding to the need to prepare future leaders. = *Library management*, 33. köt. 4–5. sz. 2011. p. 221–240./

(Burmeister Erzsébet)

Hogyan és mikor szeretnék a hallgatók a könyvtárat használni? Egy onlinefelmérés tapasztalatai

A felmérés előzményei

A Bambergi Egyetemi könyvtári hálózat egyszintű, öt azonos jogkörrel rendelkező fiókkönyvtárból áll, amelyek mindegyike bizonyos szakok szakirodalmi ellátásáért felelős. A központi könyvtár csak igazgatási egységként funkcionál, olyan központi feladatok elvégzésére, mint például a könyvtárközi kölcsönzés vagy a könyvkiadás.

Ennek a felépítésnek a karokhoz, intézetekhez való fizikai és átvitt értelmű közelsége miatt sok előnye van, ám megkívánja azt is, hogy az *Egyetemi Könyvtár* folyamatosan egyszerre öt különböző helyen biztosítsa a személyzeti és logisztikai feltételeket. Ez különösen a nyitva tartást érinti problematikusán. Ezért volt szükség annak a kérdésnek a tisztázására, hogy a hallgatók egyáltalán mikor, milyen szolgáltatásokra tartanak igényt az öt fiókkönyvtárban. Ennek felderítésére 2011 téli félévében a könyvtár felmérést folytatott.

A felmérés körülményei és módszertana

A felmérés célja a következő kérdés megválaszolása volt: Mikor szeretnék a hallgatók a könyvtárat használni, és mit szeretnének ebben az időben a könyvtárban csinálni? Marketing szempontból a könyvtár szolgáltatásaival kapcsolatos elégedettséget is mérték.

A felmérés célcsoportja az egyetem hallgatói, oktatói és munkatársai voltak. A felmérés technikai lebonyolítását és kiértékelését a *Dr. Juhász J. Zoltán* vezette *Bamberger Centrum für empirische Studien* (BACES, Empirikus Tanulmányok Bambergi Központja) végezte a könyvtár felkérésére.

A felmérés céljára az online kérdőív tűnt a legalkalmasabbnak, melyre a hallgatók és oktatók figyelmét közvetlen e-mailben hívták fel. Az e-mail tartalmazott egy személyre szabott linket, mely biztosította, hogy mindenki csak egyszer tudja kitölteni a kérdőívet. A kitöltésre a hallgatókat kétszer, a munkatársakat egyszer figyelmeztették, ugyancsak e-mailben.

A kérdőív a következő kérdéseket tartalmazta: személyes adatok (státus, kar), milyen szolgáltatásokat vesz igénybe különböző fiókkönyvtárakban,

milyen gyakran használja szorgalmi és vizsgaidőszakban a könyvtárat, elégedettség a nyitva tartással, használná-e a könyvtárat meghosszabbított nyitva tartás alatt, ha ez megvalósul, akkor milyen szolgáltatásokat venne igénybe, általánosan mennyire elégedett az Egyetemi Könyvtárral. A kérdőív végén egy szabadszavas mezőben lehetőség volt megjegyzést fűzni a kérdésekhez.

A felmérés 2011 novemberében folyt, amikor a félév már megkezdődött, de a vizsgaidőszak még messze volt. Összesen 13 655-en kapták meg a felmérésben való részvételre felkérő e-mailt. Ennek 36%-a töltötte ki a kérdőívet, 4416 hallgató, 126 doktorandusz, 171 tudományos munkatárs, 58 professzor, és 110 nem tudományos dolgozó.

Eredmények

A kérdőívet kitöltők 88,1%-a elégedett volt az Egyetemi Könyvtár szolgáltatásaival, bár a hallgatók kicsit kevésbé, mint az egyetem tudományos és nem tudományos munkatársai. A nyitva tartással már csak 70-80% volt megelégedve, így az Egyetemi Könyvtár a nyitva tartás meghosszabbítását tűzte ki célul.

A felmérés résztvevőinek 24-38%-a a szorgalmi időszakban hetente többször látogatta valamelyik könyvtárat. A vizsgaidőszakban megnőtt a látogatások száma, a kitöltők 13%-a naponta használta valamelyik fiókkönyvtárat, sokszor nem is a saját karjához tartozót. Ez az eredmény alátámasztotta, hogy több könyvtári férőhelyre van igény.

A normál nyitva tartás alatt a résztvevők 80%-a kölcsönzött, 70%-a helyben használta az állományt. A meghosszabbított nyitva tartás alatt, valamint hétvégén a használat az adatok alapján kissé visszaesne, de szignifikáns maradna. Ez alól kivételt képzett a szaktájékoztató, amit ezekben az időszakokban csak 10% venne igénybe, így ekkor elegendőnek bizonyulna hallgatói segédeszközök foglalkoztatása.

/FRANKE, Fabian: Wie möchten die Studierenden wann die Bibliothek nutzen? Eine Online-Umfrage der Universitätsbibliothek Bamberg. = Bibliotheksdienst, 46. köt. 8/9. sz. 2012. p. 675–682. /

(Némethné Szívi Zsófia)

Az IFLA és az e-kölcsönzés

A könyvtárakat és információszolgáltatókat képviselő nemzetközi szervezet, az *IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions)* 2013. február 21-én Londonban szervezett találkozót a könyvtárak és az e-könyvek kérdéskörével foglalkozó szakértők számára. [1] A meglehetősen drámai „Globális túlélési kérdés” alcímet viselő egynapos rendezvény nem az első IFLA workshop volt a témában: 2012 novemberében Hágában már tartottak egy megbeszélést az e-könyvkiadók/terjesztők és a könyvtárak képviselői, melynek előkészítéseként még tavasszal egy munkacsoport összeállított egy 15 oldalas anyagot az elektronikus könyvek könyvtári kölcsönzésének sajátos problémáiról. [2] Ebben a fogalmak meghatározásán („mi az az e-book?”, „jogilag mit jelent az e-kölcsönzés?”) és a könyvtárak feladatainak (egyenlő hozzáférés biztosítása, fogyatékkal élők ellátása, könyvtárközi kölcsönzés, hosszú távú megőrzés) felsorolásán túl összehasonlították a tudományos célú elektronikus publikálás és a nagyközönségnek szánt e-könyvkiadás eltérő üzleti modelljeit, valamint a felsőoktatási, illetve szakkönyvtárak és a közkönyvtárak különböző igényeit a digitális művekhez való hozzáférés és azok szolgáltatása terén. Hangsúlyozták továbbá a folyamatos párbeszéd szükségességét az érdekelt felek között, és olyan jogi keretek, fenntartható megoldások kialakítását sürgették, amelyek lehetővé teszik a könyvtáraknak, hogy az e-könyvek esetében is képesek legyenek évszázados küldetésük ellátására.

A 2013-as londoni műhelymegbeszélésen az IFLA vezetősége egy újabb fontos dokumentumot tett közzé [3], melyben néhány irányelvet fogalmaztak meg azoknak a könyvtári döntéshozóknak, akik e-könyvek vásárlásáról vagy előfizetéséről tárgyalnak a kiadókkal és a terjesztőkkel. Bár az IFLA 2001-ben már kiadott egy hasonló útmutatót [4], de az az akkori helyzetben elsősorban az online adatbázisok (jellemzően teljes szövegű folyóiratgyűjtemények) szolgáltatóival való szerződéskötéshez próbált segítséget adni. Az elmúlt években elterjedt mobil olvasóeszközökre letölthető e-könyvek esetében azonban más a könyvtárak és tartalom-előállítók, illetve -terjesztők viszonya, eltérő a digitális tartalom formája és használatának módja, és másfajta licencszerződéseket szokás kötni, ezért szükségesnek érezték, hogy ehhez az új helyzethez igazodó elveket is megfogalmazzanak a könyvtárak számára. A főbb különbségek az alábbi pontokban foglalhatók össze:

- A 2001-es alapelvek egy olyan helyzetre vonatkoztak, amelynél feltételezhető, hogy mind a tartalomszolgáltató, mind pedig az előfizető könyvtár megállapodásra törekszik. Az is jogos feltételezés volt, hogy egységes licenc feltételek alakíthatók ki a különböző online adatbázisok tulajdonosaival több vonatkozásban is. Az e-könyv kiadók – főleg a multinacionális cégek – viszont láthatóan húzódoznak a könyvtárakkal való szerződéskötéstől, és különösen attól, hogy együttesen kezdjenek ilyen tárgyalásokba, attól tartva, hogy ezzel megsértenek valamilyen versenyjogi szabályozást.
- Az e-book megjelenése megbonyolította a helyzetet, nem egyszerű ennek a médiának a beillesztése a könyvtári környezetbe, mert az olvasókészülékek gyártói/kereskedői (pl. Amazon, Apple) és a tartalom gazdái/terjesztői (pl. OverDrive, Amazon) olyan korlátozásokat építenek be, amelyek nehezítik az interoperabilitást, így az e-könyvek gyakran nem integrálhatók zökkenőmentesen a könyvtári információkereső rendszerekbe.
- Annak ellenére, hogy lehet már nagy e-könyvgyűjteményekre előfizetni, amikor ezek elérhetővé válnak a könyvtárban, az egyes könyvekre sokszor egyedi licenceket ír elő a kiadó vagy a közvetítő cég, melyek feltételeibe a könyvtárnak már nincs beleszólása.
- Gyakori az is, hogy az e-könyvkiadóknak földrajzilag korlátozott jogosítványa van egyes művekre, így nem tudnak hozzájárulni szerződésileg ahhoz, hogy ezek a könyvek olyan területekre is eljuthassanak a könyvtárközi kölcsönzéssel, ahol nekik nincs terjesztési joguk.
- Azt az e-folyóiratoknál bevált megoldást, hogy a könyvtárak konzorciumok keretében fizetnek elő a digitális tartalomra, az e-könyvek kiadói és viszonteladói kifejezetten akadályozni szokták.
- A gyors technológiai fejlődés és az ennek következtében változó olvasói igények kikényszerítik a hagyományos szolgáltatási és üzleti modellek megváltoztatását. A könyvtárak számára sok esetben nehéz vagy egyenesen lehetetlen, hogy a kereskedelemben forgalmazott e-könyveket beszerezzék és elfogadható feltételek mellett beépíthessék őket a szolgáltatásaikba, illetve hogy megőrizhessék hosszú távon is az írott kultúrának ezeket a hordozóit. A szerzők és a kiadók attól való félelmükben, hogy ezzel csökkenhet a piaci bevételük, akár teljesen megakadályozhatják, hogy a könyveiket a könyvtáraknak is eladják.

Az IFLA meggyőződése szerint a könyvtáraknak és a kiadóknak/szerzőknek tárgyalniuk kell, és ennek eredményeképpen megszülethetnek olyan kölcsönösen elfogadható licencfeltételek az e-könyvek esetében is, amelyek lehetővé teszik, hogy a könyvtárak úgy teljesíthessék alapcéljukat: a tudáshoz és az információhoz való hozzáférés biztosítását, hogy közben nem feltétlenül fenyegetik a kiadók és szerzők anyagi érdekeit. Az nem elfogadható, hogy utóbbiak szabják meg azt, hogy a könyvtárak a kereskedelemben forgalmazott e-könyveket felvehetik-e a gyűjteményükbe, vagy hogy kölcsönözhetik-e őket az olvasóiknak. A gyűjteményfejlesztési politika feletti kontrollnak a könyvtárak kezében kell maradnia, nem adható át a döntési jog a kiadóknak és a szerzőknek. Ha a szerzők/kiadók nem hajlandók eladni vagy bérbe adni reális feltételek mellett az e-könyveiket a könyvtáraknak, akkor a törvényhozásnak kellene erre rákényszeríteni őket. Különösen jogos ez az elvárás olyan esetekben, amikor az állam is támogatja a kiadókat vagy a szerzőket – ilyenkor a kormányzat kötelezhetné őket arra, hogy a könyvtárakon keresztül is biztosítsák a társadalom tagjai számára a hozzáférést az elektronikus publikációikhoz. Persze az e-bookpiac jelenleg nagyon különböző fejlettségű az egyes országokban, ami indokolhatja azt, hogy az elektronikus könyvek könyvtári szolgáltatásának feltételei eltérőek legyenek földrajzi régiók szerint, de az alábbi megállapítások mögötti elvek univerzálisan érvényesek.

1. A könyvtárak számára biztosítani kell annak lehetőségét, hogy bármely, kereskedelmi forgalomba került e-könyvet megvehessenek és/vagy előfizethessenek rá. A beszerzési és szolgáltatási feltételek a mű jellegétől és a könyvtárakat, illetve használóikat megillető jogoktól függhetnek. Ilyen feltételek vagy korlátok lehetnek például:
  - az egyidejű felhasználók maximális száma;
  - az az időszak, ameddig a könyvtárnak joga van hozzáférhetővé tenni az e-könyvet;
  - a végleges megvásárlás lehetősége, állandó hozzáférés biztosításával;
  - a megengedett kölcsönzések maximális száma;
  - a publikálás óta eltelt idő és a kiskereskedelmi eladások számának alakulása.

2. Tiszteletben tartva a szerzői jogi szabályokat, a könyvtáraknak eladott/licencelt e-könyvek esetében a copyright korlátozások mellett biztosítani kell azokat a kivételeket is, amelyeket a könyvtárak és használóik számára a jog lehetővé tesz:

- a mű egy részletének lemásolása;
- a dokumentum konvertálása hosszabb távú megőrzéshez (ha állandó hozzáférést vásárolt a könyvtár);
- a könyvtárközi kölcsönzésben való szolgáltatás;
- a dokumentum átalakítása olyan, fogyatékkal élők számára, akik a nyomtatott kiadásokat nem tudják használni.

A szabad felhasználásnak ezekben az eseteiben a könyvtáraknak meg kell adni a jogot arra, hogy megkerüljék a digitális másolásvédelmet.

3. A könyvtárakban elérhető e-könyveknek minden általánosan elterjedt olvasóeszközön használhatóknak kell lenniük.
4. A könyvtárak és felhasználóik számára lehetőséget kell adni arra, hogy kontrollálhassák a személyes adatok (pl. az olvasmányválasztási szokások) gyűjtését és felhasználását.
5. Ha egyes kiadók, szerzők vagy terjesztők nem engedik, hogy a könyvtárak hozzájussanak az e-könyv kiadványaikhoz, akkor a törvényhozásnak kell rábírnia őket arra, hogy ezt ésszerű feltételek mellett mégis megtegyék.

Hivatkozások

- [1] Az előadások prezentációi a <http://www.cilip.org.uk/ifla-mlas-seminar2013/pages/presentations.aspx> címen érhetők el.
- [2] <http://www.ifla.org/news/ifla-releases-background-paper-on-e-lending>
- [3] <http://www.ifla.org/node/7418>
- [4] <http://www.ifla.org/publications/ifla-licensing-principles-2001>

IFLA Principles for Library eLending (Utolsó módosítás: 2013. március 20.) <http://www.ifla.org/node/7418/>

(Drótos László)